

Uredništvo in upravništvo Glasila je v Chicagu, Ill., 2821 So. 40. Ave., kamor je pošiljati vse rokopise, denarne pošiljave, sploh vse, kar ima stik z listom.

Celoletna naročnina za Zdr. Državo in Canada je \$1.00, za inozemstvo \$1.50.

GLASILLO

SLOVENSKE NARODNE PODPORNNE JEDNOTE.

Entered as second-class matter January 28, 1910, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3, 1879.

V združenju je moč!

"Glasilo" izhaja vsaki točen v petek. — Cirkulacija je dosegla nad osem tisoč nativov. List je razširjen po Zdr. Državi, Canadi in stari domovini.

Cene za oglaševanje po pogodbi. Enostopna 10 centov, vrsta 8 centov.

Nefrankirana ali premošl frankirana pisma ne se sprejemajo.

LETO—YEAR V.

CHICAGO, ILL., 20. SEPTEBRA (SEPTEMBER) 1912.

ŠTEV.—NUMBER 35.

Ali je naša usoda nespremenljiva.

Skoraj nad 90 odstotkov članov v naši podporni organizaciji tvorijo delavci, ostali so pa mali obrtniki in trgovci. Zastopana sta dva sloja, ki nosita najtežje breme v današnji človeški družbi. Oba sloja bijeta hud boj za svoj obstanek, daleč proč od domovine, v deželi najbolj razvitega kapitalizma. V naših vrstah ni kapitalistov, za katere bi delalo stotine delavcev. Vsi člani brez izjeme delavci za ameriške milijonarje in milijarderje, ki nas smatrajo za svoje sužnje.

Bratje, ali je res naša usoda nespremenljiva, ker se nismo rodili v razkošni palači milijonarja, marveč je naša zibelka tekla okraj oceana v borni koči delavca, kmata ali malega obrtnika? Ali nam je res za vedno sojeno, da moramo delati kot tovarna žival in se boriti za vsakdanji grizljaj kruha, dokler nam ne opesajo moči?

Bratje! Ali res nimamo druge pravice kot ponižno prositi druge milosti? Ali naj res vedno prenašamo potrepljivo muke in trpljenje, ker drugi pravijo, da smo za to na svetu, da trpimo. Ali bodo res vedno umirali naši bratje globoko doli pod zemljo, v zobčastem kolesovanju v tovarnah, v žareče razbeljeni rudi razpočenih plavžev radi profita?

Bratje ne! Mi verjamemo trdno, da smo ljudje, če tudi so naše roke žiljave, naša suknja oguljena, srca črna, naša duša črna, kakor vsi drugi ljudje, ki se oblačijo v svilo in baržan, in uživajo, kar je rodilo naše duševno in ročno delo.

Človek je po malem v neizprosnem boju s naravo s svojim delom vsvaril prve udobnosti za življenje. Pa tudi danes človek s svojim delom v temnih podzemeljskih rovih, v soparnih tovarnah in delavnicah; na morju in v pustinjah, pri peklenko žarečih plavžih, v okrutni enakosti pisarne izdelatelj narhte za ogromne parnike, nebotičnike, stroje vsvarja vse potrebno za življenje na svetu.

Svet bi bil pust in prazen, če bi bilo na svetu poljedelcev, rudarjev, plavarjev, mizarjev, kovačev, mornarjev, zidarjev in drugih delavskih strok, kakor tudi tehnikov in družih duševnih delavcev.

Mi vidimo, da se plotovi dvigajo med vrtovi in delijo drug drugega. Ravnotako se pa dvigajo živi plotovi med ljudmi, ki provzročajo, da se vsi ljudje ne združijo v napredni struji in prid vsem ljudem na zemlji. Ti živi plotovi pripravljajo, da naj se en narod združi ne glede na versko in politično prepričanje, ne glede na razredne razlike. Dandanes pa ni takega kulturnega naroda na svetu, ki bi imel eno vero in eno prepričanje in v katerem ni razrednih nasprotstev. Vsak narod se dapes deli v dva razreda in različne stanove. Med obema razredoma zija nepremostljivi prepad, katerega ne morejo premostiti tudi najkrasnejše zveneče fraze. Vsak stan ima pa svoje zahteve in potrebe. Kje torej je združitev mogoča? Edino na enem polju. Ako dotični, ki pripravljajo tako združitev, prodajajo svetnike in molitvenike vseh ver, kakor tudi znamenja vseh političnih struj v narodu; ves narod pa kupuje le pri njemu, ker del za bratjsko slovo v interesu milega naroda, katerega smatra za molzno kravico, ker je breznačajan breznačelnik. Kateremu sta ameriški dolar **BOG IN NAROD!**

Mi se zavedamo, da smo ljudje, ki vsvarjajo vse vrednosti na svetu. Mi občitimo svojo bedo kot bedo svojega bližnjika. Naše upanje je veliko, ker vstaja na trdni podlagi našega spoznanja. Mi nečemo nobene milosti in jo tudi naše duše ne pričakujejo, ker ne verujejo vanjo.

Mi smo močni, ker smo armada. Milijone trpinov se danes zaveda širno sveta, da so ljudje, ki imajo tiste pravice do življenja kot milijonarji. Mi smo delavstvo, ne pojedinci, ki vsvarjamo vse na svetu. To je naša moč, naša sila, ki si korak za korakom osvaja svet.

ja kot milijonarji. Mi smo delavstvo, ne pojedinci, ki vsvarjamo vse na svetu. To je naša moč, naša sila, ki si korak za korakom osvaja svet.

Nas ne vznemirja žalosten in nesrečen dovtip, "da boše tedaj na svetu jedna vera, jedna stranka, kadar bo živel zadnji človek", ker se zavedamo in je resnica, da bodo živi ljudje v bratstvu in ljubezni, ko bo erknil zadnji slepar na svetu.

Takrat bo nastal praznik osvobojenega človeštva, dan novega sveta, dan ljubezni in svobode.

Strah pred smrtjo in smrtna kazen.

Ali ga občutijo živali?

Na to vprašanje je odgovoril ravnatelj pariške klavnice Herlequin v strokovnem listu za živino zdravnike. V svoji razpravi piše: V veliki in prostorni klavnici za govedo sem prvič opazil, da so nekatere živali, ki so videli, kako so njihovi tovariši vsled strela, ki je prihajal iz eksplozivne čepice preko čela, padali, kakor da bi jih zadela strela, tako molko in žalostno zatulile, kakor jih nisem še nikdar čul. Obenem se je tresla koža do gobca. Tudi očesne punčice se širijo, ako govedo gleda, kako koljejo druge sovratno živino. Tudi pri ovcah sem opazil enak pojav: žalostno meketanje in brskanje s sprednjimi nogami.

Prvotno se mi je dozevalo, da so prašiči popolnoma ravnodušni, ko mesar z nožem kolje druge prašiče, dokler se nisem iz spisa Berrierja, katerega sem slučajno došel, prepričal, da nekatere živali, vsled smrtnega strahu popolnoma otrpnejo.

V Calzierju, nekem majhnem mestu na severnem Francoskem je nastopila med psi steklina tako obširno, da je gosposka ukazala poloviti in vbiti vse pse. Takrat sem bival na obisku pri nekem svojem prijatelju v Calzierju. Ker sem hotel nabrati gradiva za svoje delo, sem prisotvalo pobijanju psov na debelo. Pse so zaprli v prazno šupo in dva človeka, oboje z železom okovanima kje-ma, sta vršila krvniško delo. Udarce, na mestu, kjer se lobanja podaljša v gobce, je provzročil hitro smrt brez bolečin. Zame kot raziskovalca — navadno ljubim pse in kot človek sem imel usmiljenje za obsojeni — je bilo važno opazovati obnašanje psov, ki so videli, kako padajo pod zamolkliki udarci njih tovariši drug za drugim. Le malokateri je skušali ubežati žalostni usodi. Vsi so stali z doli visečimi repi in so toplo zrl pred se. Ta neobčutnost je bila tako velika, da se je nekatere živali lahko porinile v stran kot mrtvo truplo in so pri tem komaj genile z nogami. To obnašanje je učinkovale me, kakor da bi bili psi vsled smrtnega strahu popolnoma otrpneli. Da se prepričam, sem nekatere vbodel z iglo. Na vbodljah so komaj vidno reagirali. Zame je dokazna stvar, da to neobčutnost provzročila le strah pred smrtjo. Kasneje sem enake poskuse napravil v klavnici nekega mesarja s prečišči in se prepričal, da tudi prečišči otrpnejo, kadar koljejo prašiče.

Navedene pojave provzročila strah pred smrtjo, mejtem ko duh, ki prihaja iz krvi, igra največjo ulogo pri tem. Občeznato je, da se vsaka žival brani vstopiti v prostor, v katerem duh iz krvi njegove vrste živali polni zraka. To je dokaz, da duh, ki ga izpuhtava kri, vpliva na živali.

Tudi konji občutijo strah pred smrtjo. To potrjuje pisatelj starih vekov, Marsikio, ki je čital o smrtnem kriku konja, ki je bil v bojni gnječi zadet od kroglice, ali ga je pa napadla kakšna krveločna zver. Neki častnik, ki se je udeležil vojne med Nemčijo in Francijo l. 1870—71 in bojev okoli Metzja piše obširno, kako je opazoval strah konj pred smrtjo, ko je dobil povalje, da postreli z oddelkom vojakov kakih 500 ranjenih konj, ki niso bili za rabo.

Ako žival občuti strah pred smrtjo, kival je še le človeku pri

srečo, ko ga peljejo na vislice, električni stol, ali na morišče, da mu odsekajo glavo, kot je v navadi v Franciji in Nemčiji. Marsikateri obsojenee, katerega zvežejo, da se ne more braniti vspricho vislice, električnega stola ali čoka popolnoma otrpne, kar nevedni ljudje tolnačijo, da je šel pogumno v smrt. Marsikateri obsojenee se je pa s svojimi krvniki boril, jih opraskal in ogrižal, dokler ni podlegel premoči krvnikov. Ako je kdo šel pogumno v smrt, so šli ljudje, ki so umrli za svoje ideje. Pri drugih obsojenih se je pa strah pred smrtjo pojavil na eden ali drug način. Ne glede na to, je li človek občutil strah pred smrtjo ali ne, bi morali odpraviti smrtno kazen. Smrtna kazen je nekaj nečloveškega in ponižuje človeka na stopnjo divje in krveločne zveri. Človek, ki izvrši smrtno kazen na drugem človeku, ali ki jo zagovarja, bi bil zmožen vbiti drugega človeka, ako bi živel v razmerah, v katerih živi obsojeni morilec.

Dandanes ima moderna država mnogo sredstev, da se ubrani morilec. Smrtna kazen še nikdar ni znižala števila umorov. Srednji vek, v katerem so obsojenee mučili na grozovit način, spručujo, da muke in smrtna kazen niso imele najmanjšega vpliva na zločince in niso skrčile števila hudodelstev. Takrat je prišel človek žena vislice, ako je ujel ali ustrelil zajca, srno ali katero drugo divjačino. Divji lovci so bili pa vseeno tako številni, kakor da bi zanje ne veljala smrtna kazen.

Tudi dandanes lahko opazimo, da so v državi, v kateri s pomočjo vislice, električnega stola ali sekire pošiljejo največ obsojencev na drugi svet, tudi umori najštevilnejši. Namen moderne države ne sme biti postavnim potom moriti ljudi, marveč mora biti njena naloga spremeniti družabne razmere v toliko, da se ne vzgajajo hudodelci. Ako država zgradi ječe, vislice in električne stole, še ni prav nič storila, da bi se znižalo število hudodelstev, ako ne skrbi za izobrazbo vseh državljanov enako in ne živijo vsi državljani v enakih življenjskih razmerah.

Moderna država je zgradila ječe, vislice in električne stole, da se pocieni znebi onih ljudi, katere je s svojimi krivičnimi družabnimi uredbami pahnila v naročje hudodelstva.

V velikem mestu je otrok delavske vdove prepuščen sam sebi, kakor tudi delavske družine, v kateri morata oče in mati delati, da preživita svojo deeo. Ako taki otroci vsled pomanjkljive izobrazbe in ker se na ulici ne naučijo nič dobrega, podivjajo, ko odrastejo, tedaj nastopi država, tista država, ki je zanemarila njih vzgojo in jih vsvarila takšne kakeršni so, in jih pošlje v ječo ali pa na morišče.

K prvemu zločinu pridene druge zločine, maščuje se nad človekom, katerega je pahnila na pot zločina.

Dandanes občno prevladuje mnenje med sodniki in juristi, da je največja sramota, za vsako moderno državo smrtna kazen. Zločinec je treba poboljšati, da postanejo koristni člani človeške družbe in poravnajo krivice, ki so jih storili, je nauk vseh humanistov.

Ali se boljše sredstvo za omejevanje zločinov je spremenitev družabnih razmer. Skrbimo za izobrazbo vseh otrok enako, vsvarimo za vse ljudi enake življenske razmere in odstranili bomo, kar vzgoja zločince. Ako bomo odstranili vzroke, ki rodijo zločince, nam ne bo treba beliti svojih možganov, kako bi jih poboljšali, ker jih ne bomo imeli.

— O deljivosti abnormitet. Ne ki ruski kmet je imel ob svojem rojstvu na vsaki roki po 6 prstov. Ko je bil star dve leti so ga operirali in mu na obeh rokah odrezali nadstevilna prsta. Pozneje se je oženil in imel tri dečke. Vsak je imel ob rojstvu na vsaki roki in na vsaki nogi po sedem prstov. Kmet je dal sedaj vse tri operirati, pred operacijo je pa zdravnik fotografiral ne navadne roke in noge.

Ameriške vesti.

* V. J. Gaynorju, njujorškemu županu, ni bilo všeč, da je moral pred odbor mestnih svetovalcev, kjer so ga izpraševali zavoljo korupcije v policiji. Tekom izpraševanja je postal nervozen in se zadržal, da naj ga izprašujejo o dejstvih, ne pa o njegovem osebnem mnenju. Na deset vprašanj je župan komaj odgovoril na eno. Tekom zasliševanja je nekdo opozoril župana, da je v zadnjem času poškočila zavarovalnina proti ulomu za 35 odstotkov. Župan se je pa možato orezal, da o tem nič neve.

* Železniški moloh je na Nickel Plate železnici zahteval svoje žrtve. Osebnih vlak šte. 6 je pri Fagen Roadu blizu mesteca Erie skočil raz tir. 28 oseb je težko poškodovanih, kakih 20 oseb je pa zadobilo manjše poškodbe. Trije višji železniški uradniki so komaj utekli smrti.

* Dne 17. septembra je pričela po 16 letih prvič zborovati konvencija delavcev, ki izdelujejo smodke. Konvencija se vrši v Baltimore. Glavni točki na dnevnem redu sta organizacija in carina za tobak.

* V Cummingsu, Ga., so belopolni ljudje linčali zamorca E. Collinsa. Pri linčanju so se dogajali običajni divjaški prizori, ki so sramotna pega za ameriško republiko.

* V New Yorku so obdolžili advokata Gibsona, da je zadavil žensko Szabo in zadavljeno vrgel v morje.

Ker je Szabova imenovala v svoji zadnji volji Gibsona upraviteljem njenega premoženja, je nastala govorica, da je advokat Szabovo umoril in mrtvo truplo vrgel v vodo, da bi javnost verjela v nesrečo.

Ko je mrlški oglelnik dr. Oton H. Schultze raztelesil Szabovo, se je doglano, da so bila pljuča stisnena, da v njih ni bilo zraka, ne vode. Tudi hrustance je bil potisnjen v sapnik. Iz tega sledi, da se je Szabova udusila in je bila umorjena, predno je bila vržena v morje.

Advokat je bil s Szabovo v čolnu, ko je bajje "padla" v vodo.

* V Floridi so hudi nalivi napravili mnog škodo. V okolici Tampe je padlo 14.06 palecev dežja. Predmestja Tampe so pod vodo. Ulični železniški promet s predmestji je vstavljen. Približno 50 hišam je pa voda spodjedla temelj.

* V Duluthu, Minn. so zastrajkali vslužebnici na ulični železnici. Družba je najela stavkokaže, ki vršijo delo pod varstvom policije. Ljudstvo simpatizira s štrajkujočimi vslužebnici.

* Vsakdo čikaških policajev bo dobil najbrž 36 dni neprostovoljnih počitnic. Blagajna za policajski oddelke je prazna. Podbilanca znaša \$3,401.000. Policaji si zdaj belijo glave, kako je to mogoče. Ako bi malo razmišljali, bi kmalu prišli do zaključka, da varstvo stavkokažev in trustovskega imetka stane mnogo denarja.

* Na stotine busljev jabolk gnije letos po sadjorejnih državah, neker se neizplača obrati jabolane in poslati jabolka v večja mesta. Tudi krompir in zlata jabolka gnijejo ponekod na njvah.

V velikih mestih je tisoče delavskih otrok, ki nikdar nimajo prilike, da bi jedli sveža jabolka. Ali ni to narobe svet?

* Kapitalistični listi so zamolčali imena kapitalističnih dinamitarov v Lawrence, Mass. Ako bi delavci izvršili enak zločin, bi se njih imena bliščala z debelimi črkami na prvi strani in prvi dan, ko bi "Associated Press" poslala brzojavko v svet.

Odlomki iz zgodovine Zdr. držav.

Po raznih virih sestavlja J. Z.

Do sedaj je minolo dvanajst let, odkar so ustanovili Jamestown. Osemdeset tisoč funtov šterlingov je do te dobe potrošila Londonska družba za razvoj naselbine, pravzaprav nove države. Živelo je šest sto mož v naselbini, ki so bili večinoma vsi nezadovoljneži in so se hoteli vrniti na Anglesko. Tomaž Smith je slabo vodil upravo. Družba v Jamestownu je pa sestala iz razvajenih ljudi. Take so bile razmere v naselbini, ko je Edwin Sundys nadomestil Smitha, Sundys je uveljavil razne reforme. Njemu in njegovim prijateljem se je posrečilo pridobiti ženske za izseljevanje. Družba je bila ob tem času skoraj bankrotna. Zategadelj so morali naseljniki pokriti vožnje troške za ženske. Vsem naseljnikom so naložili enak davek, katerega so plačali v tabaku in sicer sto in dvajset funtov za vsako ženko. Ko so z drugo ladjo prišle zopet ženske, so morali plačati sto in petdeset funtov tabaka prevoznine za vsako osebo.

V juliju 1621 je Londonska družba na podlagi angleških zakonov dala Virginiji pisane poveljave. Guvernerja in svetovalce je imenovala družba, meščanske zastopnike so pa volili naseljniki. Zakone so delali svetovalci in meščanski zastopniki. Ako je bli po razpravi zakon sprejet, ga je podpisal guverner, potem so ga poslali na Anglesko, da ga je družba odobrila ali pa zavrgla. Ustava jim je dovolila pravico do peticije, porotna sodišča, meščanski zastopniki so pa imeli pravico vetirati vsako odredbo družbe, ki jim ni bila všeč.

Upravna doba guvernerja Yeardleya je potekala v oktobru 1621. Za njim je družba pooblastila Wyalta guvernerjem. Naselbina je bila v tej dobi v zelo ugodnem položaju. Na obeh obrežjih reke so se razprostirali vrtovi in polje v daljavi sto in štirideset milj. Indijanci so z zavistjo opazovali razvoj in naraščaj naselbine. Odložili so se, da napadejo naselbino in pokoljejo vse do zadnjega. Pocahontas je bila mrtva. Njen oče Povhatan se je preselil v večna lovišča. Opečankanu, ki je sledil Povhatanu, je vedno koval narhte, kako bi se otresil belih naselbnikov, v katerih je videl največjo nevarnost za Indijance. Indijanci so vzle nameravanemu napadu občevali z naseljniki. Izposojevali so si od njih čolne in puške, kupovali pri njih blago in jedli z njimi. Napad se je imel izvršiti dne 22. marca. Od določenih ur je napadla četa Indijancev vsako posamezno hišo. Prizanegli niso nikomur. Klali so možke, ženske in otroke. Niti eden bi ne ušel splošnemu klanju, da ni v zadnjem trenutku obvestil neki indijanski deček Paca o nameravanem klanju. On je brž zahajal konja in obvestil naseljnike od hiše do hiše o indijanskem napadu. V tem klanju je bilo umorjenih tri sto in sedem in štirideset naselbnikov. Ostali so se združili na večjih farmah okoli Jamestowna. Osemdeset naselbin se je skrčilo na osem. V teh naselbinah je živelo še tisoč šest sto odločnih mož, ki so hrapeneli po maščevanju.

Indijanci so trpeli strašno. Poznigali so jim šotore in prizanesli niso nikomur. Naseljniki so se ravno tako obnašali kot Indijanci. Opustili in plenili so, dokler niso Indijancev pregnali v divjino.

V tej dobi so nastale razprtije med družbo in kraljem. Večina članov družbe je pripadala k patriotični stranki na Angleskem. Obdrževali so seje, na katerih so bile burne debate proti kralju. Kralju Jakobu ni bila všeč ustava naselbine. Smatral jo je za svobodno in zanj žaljivo. Odločil se je, da jo ovrže ali pa uniči družbo. Imenoval je odbor, ki naj bi pregledal delo družbe. Odbor mu je sporočil, da je družba po-

stala politično torišče, v njeni hlačajni pa ni denarja, vlada v Virginiji je v slabem položaju in bo tudi ostala, dokler se ne izvrši radikalnih sprememb.

Vlada je nastopila proti družbi. Vložila je tožbo pri sodišču, da se dožene, ako ni pravomocno družbe ponarejena. Sodišče je proglasilo pravomocno za neveljavno in Londonska družba je dne 24. junija l. 1624 prenehala živeti. Vendar je pa družba izvršila dobro delo. Zanetila je iskro svobode, katere ni moglo ugasniti nasilstvo kasnejših let.

Zdaj je Virginija dobila kraljevsko vlado. Kromaj je imenoval guvernerja in dvanajst svetovalcev. Skupna zbornica v naselbini je ostala nedotaknjena. Imela je iste pravice kot prej. Kralj je bolj črtil Londonsko družbo kot državo Virginijo.

Kralj Jakob je umrl leta 1625. Sledil mu je Karel I., mlad in nezkušen princ. Novi kralj se je malo brigal za razmere v Ameriki, dokler ni postal pozoren na trgovino s tobakom, v kateri je videl mastne dohodke za krono. Odločil se je, da napravi iz nje monopol zase. Ta narht so pa prekržili v naselbini.

V letu 1626 se je Wyatt odpovedal službi. Mesto njega je bil imenovan guvernerjem zopej Yeardley, stari prijatelj naselbnikov. Pod njegovo administracijo, ki je končala v letu 1627 z njegovo smrtjo, je naselbina cvetela in vspevala. Nad tisoč novih naseljniki je prišlo preko oceana in se naselilo v novi državi.

V slučaju potrebe je imela zbornica Virginije pravico izvoliti guvernerja. Taka potreba je nastala ob smrti guvernerja Yeardleya in zbornica je izvolila guvernerjem Franceta Westa. Ko so izvedeli za smrt Yeardleya na Angleskem, je kralj imenoval njegovim naslednikom Ivana Harveya, ki je prišel v naselbino v jeseni 1629. Virginija je imela najmanj priljubljenega guvernerja. Harvey je protežiral razne spekulante z zemljišči, ki so odinili revno ljudstvo. V tožbah glede lastninskih pravie med naseljniki in spekulanti je postopal tako pristransko, da je zbornica leta 1635 sprejela resolucijo, v kateri zahteva, da Harvey odstopi, njegovo mesto pa prevzame kapitan West, dokler kralj ne izreče svoje želje. Harvey je bil priporan odpotovati na Anglesko, da se tam zagovarja zavoljo očitkov.

Kralj je obsodil nastop naselbnikov. Pooblaščenec iz Virginije, ki so imeli zastopati obtožnico proti Harveyju, niso hoteli niti za slišati. Harvey je bil potrjen zno-va guvernerjem in je vladal do leta 1639. Sledil mu je Wyatt, ki je vladal do spomladni leta 1642.

Zdaj je izbruhnila angleška revolucija. Podaniki kralja Karela so se naveličali njegovih nasilstev in so dali duska svojemu nezadovoljstvu v odprtem puntu. V januarju so kralj in njegovi prijatelji zbirali armado pri Nottinghamu. Glavno mesto in južni okraj so bili v oblasti parlamenta. Pristaši višje cerkve in podedovalne monarhije so bili s kraljem, republikanci in prijatelji ljudske svobode so pa tvorili nasprotno stranko. Na Angleskem je divjala državljanska vojna z vso svojo grozoto. Že po nekaj letih je bila kraljevska vojska uničena in razpršena. Kralj je bežal na Škotsko, vodje rojalistov pa v inozemstvo. Na zahtevo parlamenta so kralja izročili in prišel je na zatožno klop. Dne 30. januarja 1649 je bil kralj obsojen, da ima umreti na morišču. Odsekali so mu glavo.

Monarhija je bila odpravljena. Oliver Cromwell, general armade parlamenta je postal "gospod zaščitnik skupne lastuine na Angleskem". Vladal je do njegove smrti 1658. Sledil mu je njegov sin Rihard, ki se je kmalu odpovedal temu dostojanstvu, ker so svobodno in zanj žaljivo. Odločil se je, da jo ovrže ali pa uniči družbo. Imenoval je odbor, ki naj bi pregledal delo družbe. Odbor mu je sporočil, da je družba po-

ki je zapovedoval severni armadi, prišel iz Škotske in je znova proglasil monarhijo. Sina Karela I. so pozvali iz prognanstva in proglasili kraljem.

V prvem letu državljanske vojne je postal guverner Virginije Viljem Berkeley. Revolucija v domovini ni ostala brez učinka na naselbino. Spremenili so zakone v naprednem smislu, upeljali enak davek in odpravili barbarške kazni. Zbornica je imela polno moč. Virginija je bila deloma samostojna in procvitajoča država. V tej dobi je napredovala tako hitro, da je leta 1646 štela dvanajset tisoč prebivalcev.

V tej razvojni dobi so mračnijaški nestrepni zastavili pot razvoja. Zakonitim potom so uveljavili episkopsko cerkev. Leta 1643 so proglasili zakon, da oseba, ki ne verjame v episkopsko cerkev, ne sme pridigati in oznažniti verskih nauk v Virginiji. Puritanec so vzeli zaupne službe, nekateri so izgubili tudi ves svoj imetek. Guverner Berkeley je kot zagrižen pobožnjak stal na čelu progona.

Leta 1644 spomladi so Indijanci drugič ponovili napad. Beli ljudje so čim dalje bolj prodirali proti zapadu. Krčila se je divjačina v šumah, in umikati so se morali pred naseljniki v močvirja. Odložili so, da 18. aprila še enkrat poskušajo svojo vojno srečo in naseljnike poženejo preko oceana. Omenjenega dne so napadli naseljnike in jih pomorili do tristo. Naseljniki so dobili kmalu pomoč in Indijanci so bežali na čeli črti. Starega glavarja Opečankana so ujeli in neki vojak ga je ustrelil. Naseljniki so bili v marjenju in klanju ravnotako neizprosnji in krveločni kot Indijanci. Končno so se Indijanci izprosili milost s tem, da so naseljnikom odstopili večja zemljišča.

Naseljniki so bili tekem državljanske vojne zvesti pristaši kralja Karela I. Po njegovi smrti so Karela druževce proglasili kraljem, ko je živel še v prognanstvu. Cromwell in parlament sta imela preveč posla z drugimi rečmi, kakor da bi podvrgla uporno kolonijo. V letu 1651 so sprejeli zakon, ki je omejil trgovino takih angleških kolonij, ki niso hoteli priznati parlamenta kot vrhovno oblast. Vsem tujim ljudem, posebno holandskim je bilo prepovedano tržiti v naseljskih lukah.

Vzlie tej odredbi se naseljniki v Virginiji niso hoteli podvreči. Zdaj se je Cromwell odločil za silo. Bojno ladjo "Guinea" je poslal v zaliv Chesapeake, da podvrže uporne naseljnike. Na ladji sta bila dva pooblaščenca Cromwella, ki sta naseljnikom govorila tako prepričevalno, da je stvar Stuartov izgubljena, da so sprejeli mirovno poudbo. Sedaj so odpravili omejevalno odredbo, za trgovino in vse druge davke, izvzemši one, katere je odobrila zbornica v Virginiji.

(Dalje prihodnjič.)

— Velikani. — Na eni izmed zadnjih sej francoske akademije znanosti je imel znani pariški zdravnik profesor Pierre Marie zanimivo predavanje o velikanih. Izvajal je, da je nenavadna telesna velikost posledica izrodka nekakih žlez in da taki ljudje nimajo posebno razvit um. Posebno kosti kažejo pri velikanih nenavaden razvoj, zato imajo navadno silno dolgo roko, medtem ko ohrani obraz, tudi v starosti otročje poteze. Velikanstvo ni torej pravi nič zavidanja vredno. V osemnajstem stoletju se je trudili neki učenjak kraljevske akademije, Hencion, z dokazom, da je človeštvo v teku tisočletij nazaj dovalo in da so sedanji ljudje pritlikavci s primeri s praprebivalci. Njegovo znanstveno raziskovanje ga je privedlo do naslednjih rezultatov: Adam je meril 40 in pol metrov, Eva 38 metrov, Noe 33 metrov, Abraham 9 metrov, Mozes 4 metre, Aleksander Veliki skoraj dva metra, Julij Cezar podrgur meter. Od Kristusovega rojstva dalje se po Henrionovem mnenju ni več spreminjala velikost ljudi.

Slovenska Narodna

Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904

Inkorp. 17. junija 1907

v dr. Illinois.

GLAVNI STAN: CHICAGO, ILL.

GLAVNI ODBOR:

Predsednik: Martin Potokar, 1625 S Centre Ave., Chicago
Podpredsednik: Jakob Miklavčič, Lock Box 3, Willock, Pa
Tajnik: Ivan Verderhar, 2708 S. Lawndale Ave., Chicago
Telephone Lawndale 4635

Blagajnik: Fr. Korčec, 6006 St. Clair Ave., Cleveland, O.
Zapisnikar: Feliks Namors, 1834 Ashland Ave., Chicago.

NADZORNI ODBOR:

Vineene Canjkar, 1226 a, Tiffang Ave.
Frank Černé, 6034 St. Clair Ave., Cleveland, O.
Lavoslav Zevnik, Neustadt Store, LaSalle, Ill.

POROTNI ODBOR:

John Šarec, box 131, Evergreen Alta, Canada.
Valentin Stalick, 302 Pilot Butte Av., Rock Springs, Wyo.
Josip Bričelj, box 342, Conemaugh, Pa.

UREDNIK GLASILA:

Jože Zavertnik, 2821 So. 40th Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

M. A. Weisskopf, M. D. 1842 S. Ashland Av., Chicago, Ill.

Denar je pošiljati naravnost na blagajnika, pritožbe glede nerednega poslovanja na predsednika nadzornega odbora, preporne zadeve pa na predsednika porotnega odbora. Ivana Šareca, vse druge uradne stvari na gl. tajnika

pokvarjen, kako pije in kako je lahkomišen. — Nič čuda! — V starem kraju ni imel prilike izobraziti se, ni bilo tovarn, toliko več cerkva, ni imel kruha, toliko več dolga, revščine in neznanja. In tu v Ameriki, kjer je dobil — kadar se je zahotelo kapitalistu — vsaj kruha, so mu že zopet za pejerj amer. kapitalistov, ki istako časte načelo "svobodne igre sil" in mu ponujajo vse vrste simbole, brezpomembne igrače, kakor so to delali Španci, ko so prišli s Kolumbom v Ameriko in dajali Indijancem v zameno nič vredne igrače za zlato in srebro.

Mnogo tožba se je že slišalo čez te razmere, toda samo tožbe ne izdajo nič, kakor ne svarila. — Sistematično delo, to je tisto sredstvo, s katerim bi se dalo odpraviti mnogo nedostatkov pri ljudeh in jih spraviti na višjo stopinjo kulture in samozavesti. Posebno v razmerah, kakršne čakajo z ozirom na preobrat teh institucij vsled reform, ki bodo prišle, bi se morale jednote zavzeti na celi črti za kulturne naprave svojim članom. Napotiti ljudi na delo za gradnjo domov, (hal) ustanovitev knjižnic in narod ne bo lahkomišen, nihče mu ne bo več očital pijanstva, in tak se bo lahko varoval, bojeval in ohranjal v boju za svoja prava vseh povsod.

Drskar.

Strahovlada na Kitajskem.

Silno razburjenje vlada na Kitajskem, ker sta bila ustreljena dva opozicijska generala. Narodna skupščina v Pekingu je po burni seji v terek sprejela z 52 glasovi proti 1 predlog, da naj Yuanšikaj takoj razjasi zadevo, zakaj da je dal ustreliti dva generala brez vsake obzira.

Prvi predsednik mlade kitajske republike ni bil nikdar posebno izbirčen v sredstvih za doseg in vzdrževanje moči. Svoj čas je izdal reformne načrte cesarja Kwangšija cesarici vdovi Tze-hzi in se povzpela s to izdajo na čelo vse uradniške hijerarhije in takorekve prodal cesarja najzatelebanejšim nazadnjakom. Ko so potem izbruhli nemiri bokserjev in se je Yuanšikaj uveril o brezuspešnosti svojega boja proti "tujim vragom", je kot guverner pokrajine Santung dal poklati na tisoče bokserjev. S tem činom si je hotel pridobiti zaupanje Evrope. Vse politično delovanje Yuanšikajev se odlikuje z dvomnostjo, a sedaj ima kitajsko ljudstvo dovolj te neodkritosti in vse kaže, da je sito predsednikovih laži in zvijač. Ko je imenoval Dr. Morrisona za svojega političnega svetovaleca, so nekateri trdili, da se je s tem imenovanjem hotel iznebiti predsednik najostrejšega in najvplivnejšega kritika svojih dejanj.

Način, kako je izvalil glavno žrtev svojega maščevanja, generala Čeng-Vuja v past, je naravnost pekleniški. General Tuan-tših-tuj, kateremu je poveril Yuanšikaj aretacijo in usmrtenje Čenga, je povabil svojo žrtev v evropski hotel k obedu. General Tuan je med obedom večkrat sploščil v napitnicah Čenga. Po končanem obedu je hotel iti Čeng domov. Ko so dospeli vozovi do neke poprej domenjene točke, se je sklonil general Tuan iz voza in zabrljal na policijsko piščalko. V hipu se je zabliskalo okolo voza vse polno sabelj in bajonetov. Generala Čenga so obkročili, izvlekli iz voza, zvezali in ga odpeljali pred vojno sodišče, ki je bilo že zbrano. Oficirji sodišča so karenostavno izjavili, da je general obsojen k smrti in da bo takoj ustreljen. Brez dokazov, brez utemeljevanja je bila izrečena smrtna obsodba. Generala Čenga so privezali k holu in oddali nanj prvo salvo, ki ga pa ni umorila. General je zaklical: "Nebesa! Moji starši! Kakšen zločin sem vam vendar učinil!" Dalje so pokali strelji, dokler se ni pokazalo črevesje nesrečne žrtve.

General Tuan je bil že od nekdanj podlo orodje Yuanšikajev. Povzdignil je Tuana, ki je odlični organizator, v generala. Tuan nima vojaške vzgoje, po modernih načelih, ampak je bil iz vrst družabnik. Ko je bil Yuanšikaj podkralj pokrajine Čili v Tientsinu, je napravil Tuana za policijskega prezidenta v Tientsinu. Ako ni mogel Yuanšikaj po noči spati, je poklical Tuana, ki ga je zabaval.

Leta 1907, je bil Tuan zapleten v grdo afero, ki je zbujala povsod veliko pozornost. V pokrajini Hejlungjang v Mandžuriji so nabrali več milijonov taelov za nove divizije. Tuan je takrat

hrepel po guvernerskem mestu pokrajine Hejlungkjan in je podkupil takrat vsemočnega princa Činga, ki mu je tudi res preskrbel zaželjeno mesto. Princ Čing je dobil sto tisoč mehikanskih dolarjev nagrade, njegov sin pa pevko, po imenu Jangzuočun v vrednosti 30.000 dolarjev. Tuan je dobil denar od tovarn za orožje, katerim naj bi pozneje preskrbel dobavo orožja za čete v Hejlungkjanu. Ali nečedna ta stvar se je izvedela, posledica te krvave kupčije je bil velikanski škandal. Tuana so degradirali, izvršili je hotel samomor s tem, da je pogoltnil zlat prstan. Ko pa je Yuanšikaj nastopil svojo pot navzgor, tedaj so prišli za Tuana boljši časi.

17. avgusta je šel dr. Sunyaten v Pekin, čeprav so ga svarili pristajati stranke Tung-Men-huj in njegovi prijatelji. Dr. Sunyaten je hotel osebno pri predsedniku Yuanšikaju proti nekaterim vladnim odredbam protestirati. General Huang-Hzing, ki je spremljal Sunyaten, je ostal v Šangaju in je brzojavno protestiral proti usmrčenju generalov Čeng in Hvang, ki sta se prav posebno odlikovala v začetku revolucije.

Na Kitajskem so sedaj tri politične stranke, katerih pristajši so v narodni skupščini. Stranka Tun-Men-huj je radikalno socialno reformna stranka južnih pokrajin, ki ima zlasti v Kantonu svoje pristaje. V vsej državi šteje ta organizacija približno en milijon članov. K tej stranki se priznava tudi dr. Sunyaten. Pokrajine v središčni državi so zastopane v stranki Tžung-Lo-Tang, ki je konservativno republikanska. Vojaški poveljnik revolucije, Li-Yuan-Lung, je najodličnejši mož v tej stranki. Stranka konservativcev, Kung-Lo-Tang, je razširjena v severnem delu države. K njej pripada Yuanšikaj.

Iz zgodovine Carigrada

Ni se zgodilo prvokrat, da prete italijanske vojne ladje staremu cesarskemu mestu na iztoku; že pred mnogimi stoletji je bil Carigrad smoter italijanske osvojevalne politike. Ponosni republikani Genova in Benetke sta se lotili osvojevanja na sredozemskem morju z večjo odločnostjo in z večjim uspehom kakor savojška dinastija.

Tedaj, v dobi križarskih vojsk, Carigrad pa je bil glavno mesto grške države. Gibanje, ki ga imenujemo križarske vojske, ni bilo prav nič drugega, kakor poskus rimske cerkve, ter francoskih in italijanskih trgovcev, da osvoje vzvod. Ako presojamo križarske vojske s tega edinena pravilnega vidika, tedaj se nam zdi umevno samoposabi, da so križarske armade napadle krščanske Grke prav s tako verno, kakor neverne Turke. Tako je podlila leta 1204 papež blagoslov tistemu beneškemu brodrovju, ki je osvojilo Carigrad. Domači razpori med Grki so odprli tujece vrata v trdnjavo, ki je bila za tedanja vojno tehniko sploh nepremagljiva.

Beneški dož Enrico Dandolo je naropal tedaj v oriento toliko dežele, kolikor se je sedanj gospodarstveniki ministrski predsednik Giolitti niti v najprejnejših sanjah ne nadeja nakrasti. Večji del Grške, Kreta in večina otokov Egejskega morja so bili poslušni ukazi Benetk. Modri Benečani so prisodili podjemetnemu belgijskemu grofu žast, da je igral v Carigradu cesarja. Seveda njegovo cesarsko veličanstvo ni trajalo dolgo. Država francoskih pustolovcev v oriento je trajala vsega skupaj le pol stoletja; potem so zapodili Grki sovražene "Franko" iz Carigrada in se zopet osamosvojili.

Moči italijanskih mest seveda tudi prepored grške države ni mogel oslabil; Benetke so obdržale vse svoje mnogostevilne naselbine in v carigradskem mestnem delu Peri je nastala genovska kolonija, ki se je upravljala popolnoma neodvisno od grške vlade. Italijani so ostali resnični gospodarji vzhoda in ko so Turki leta 1453 zavzeli Carigrad, so se morali v resnici boriti proti Italijanom, ne proti Grkom.

Od začetka 14. stoletja so Turki razvijali veliko ekspanzivno silo pod mlado dinastijo Osmanov in kmalu je bil Carigrad edini grški otok, ki je molel iz širokega islamskega morja. V tej stiski se je grški cesar popolnoma izročil zapadnjakom. Toda grško ljudstvo ni hotelo nič slišati o tej kapitulaciji; turška oblast mu je bila ljuba od evropskeje in italijanske. Tako se je naslanjal zadnji bizantijski cesar pri brambi Carigrada pred naskakujočimi Turki edimole na pomoč nekaj tisočev Italijanov, ki so prebivali

v Carigradu. Ampak Turki 15. stoletja so bili za svojo dobo jako moderni vojaki. Iznajdbo topov, ki so bili za tednji čas senzacija kakor aeroplani, so spretno uporabili. S topovi so razušili zidove, udri v mesto in posekali Italijane do zadnjega moža.

To se je zgodilo leta 1453 in odlej je bil Carigrad s Dardanelami vred neprenehoma v turški oblasti.

Jetika v stanovanjskih kasarnah.

Celo meščanske avtorite priznajo, da je stanovanjska mizerija največ kriva, da se razširja jetika. Preiskave so dognale, da imamo v večjih mestih stanovanja, v katerih prebivajo najbolj slaboplačni delavci, našli bomo, da so stanovanja temna, da je v njih največ jetičnih ljudi. Jetika se ne seli v razkošne palače milijonarjev. Tam je prevleč solnčne svetlobe in svežega zraka. Jetika je doma le v stanovanju izmoganelega delavca, kjer se v temi redi bacil.

V Liverpoolu na Angleškem je mestna gosposka že zdavnaj uvidela, da se bacil, provzročajoč jetiko, redi le v stanovanjskih kasarnah. Mestna gosposka je dala podreti stanovaške kasarne in je prisilila lastnike, ki so z neizredno visoko najemnino drli najemnike, da mesto njih zgradi hiše z zračnimi stanovanji. Posledica te pametne odredbe je bila, da se je število za jetiko umrlih znižalo za polovico.

Kar se je zvršilo v Liverpoolu, se lahko zgodi tudi v drugih mestih. Nobena avtoriteta ne more zvršiti tega dela tako temeljito kot delavci, katerih se tiče. Zato pa morajo delavci v občinske in zakonodajne zbornice voliti svoje tovariše, ki niso "graftarji" in golo orodje kapitalistov.

Delavci! Volilni listek je tudi sredstvo proti jetiki, ki mori nas, naše žene in deco.

V mestu, v katerem so hlapi kapitalistov v sedlu, se ne bodo brigali mestni svetovalci, da se odstrani stanovaška mizerija. Zategadelj je dolžnost delavcev, da pomotejo z ljudmi v vseh zastopih, ki se navdušujejo za kapitalizem, očeta temnih in zadulih stanovanj — in jetike!

Šel sem nekdanj kot tujec na trg, ki je bil v velikem vznemirjenju. Zakaj veter z neba je zavlel skozi ljudi, ki so na čudovit način nenadno začeli razmotrivati o mnogih rečeh, ki se tičejo življenja in usode, katero so dotlej doživeli. In videl sem jih naglo letati semtertja. Eni so oznanjevali svoj nauk, drugi zopet svojega; eni so poslušali tega govornika, drugi so storili drugače. Toda oči vse so bile uprte v daljavo kakor pri ljudeh, ki vidijo v zraku prikazni. Razentega je bila zmeda in preprič in v meni je vstala želja, da zvem, kaj pomeni vse to. Tedaj sem videl v množici — toda njej nevidnega — nekoga, ki je utegnil biti romar, tako pršen in utrujen od pota se je zdel, in sem ga nagovoril:

"Ali ste tukaj tujece kakor jaz?"

"Da in ne," mi je odgovoril. Nisem razumel, kaj naj pomeni ta odgovor, in sem molčal. Potem sem dejal:

"Ali prihajate od daleč?"

"Da in ne," mi je odgovoril. Zopet sem bil v zadregi in zopet sem molčal.

Tedaj se je okrenil k meni in dejal:

"Vi me ne razumete. Jaz sem, ki vzbujam ta nemir tukaj. Jaz navdušujem govornike in dajem prerokom zamakene."

"Kako je to možno?" sem dejal. "Saj slišim mnogo naukov in nasprotujočih si prerokovanj. Kako morejo priti vse te stvari od Vas?"

Tedaj se je užalostil in kratak čas ni nič govoril. "To je ravno tragično pri tem," je slednjič dejal. "Ljudje so slepi in nepotprejžljivi. Samo sijaj imajo od mene in nočejo čakati, da bi me videli vsega. Temveč neutegoma se požurijo, da govore o meni, ki ga niso nikdar videli. Eden, ki je videl luč v mojem očesu oznanja: 'Glejte, to je on!' Drugi, ki je videl jasnost mojega obličja, kriči: 'Ne, to je on!' Tretji, ki je videl veselje v moji hoji, vpije: 'Noheden vaju nima prav, to je on!'"

Pa se ločijo v pripravajoče se gruče in si prete. Tako sem se utrudil in moje popotovanje je dolgo. Nočejo se izmorditi in dokler se ne izmorde, nimam pokoja."

Tedaj pa je nastalo med množico veliko gibanje, kakor da bi bili okleali Mesijo. Pogledal sem in videl nekoga, ki je govoril ves v ognju. Njegove oči so se iskri-le v radosti njegove zamakjenosti, njegove besede so plamtele kakor ogenj, njegov glas je drhtel od navdušenja. Moje srce je tolklo, ko sem ga poslušal, in zdelo se je, kakor da me peroti dvigajo kvišku od tal, na katerih se stal. Obrnil sem se do popotnika, vprašal sem ga s srečen: "Slišite! Ali ta ni moder? Ali ni prerok?"

Toda ko sem se okrenil, sem videl, da se je popotnik obrnil nekoliko v stran in da je skoro s hrptom stal proti nam. To me je vznemirilo in dejal sem mu: "Ali se ne veselite? Ali ta-le ne vidi zamakjenja, ki je Vaše, in ali ga ne vidi kljub nepopolnosti, ki tira ljudstvo v smrt? Ali Vas ne gane to poslanstvo tako, kakor gane godba vojaka pred bitko?"

Toda odgovoril ni nič. Le zdihljal se je izvil njegovim prsim. Bil mi je, kakor da mi je dal ta zdihljal njegov odgovor. Stal sem nesrečen in molčeč in zdelo se mi je, da se kakorkoli nekaj spreminja v mojem sreju in da se nekaj ne strinja pri govorniku.

Potem sem opazil, da je gledal popotnik na drugo skupino ljudi, ki jih jaz najbrž zategadelj nisem opazil, ker so mirno govorili med sabo in se niso udeleževali demonstracij. Njih obrazi so bili mirni, tako mirni, da so se mi zde-li brezbržni. V očeh niso imeli nobenega sijaja in vedli so se tako popolnoma mirno, kakor da ne bi besnel okolo njih velik upor.

Popotnik se jim je bližal in jaz sem mu sledil. Ko sem prišel bliže, sem čutil, da sem bil stopil v krog velikega miru. Pozdravili so popotnika, kakor se pozdravijo med sabo pametni ljudje, prisrečno, toda resno, in videl sem, da so bili njih obrazi odločni in da so stali kakor možje, ki se ne da go omajati. Če so bili drugi zbudiliv meni čuvstvo, kakor da bi me na perotih neslo navzgor, so ti vzbujali v meni občutek, da stoji moja noga trdno na zemlji in da sem samega sebe nameral z njimi zvezati za težek boj. Vendar so me napravili otožnega, otožnega s tisto očarujočo otožnostjo sveta. Nad me je prišlo čuvstvo nesreče in dvoma. Tedaj sem se obrnil do popotnika in dejal:

"Vrniva se tjekaj-zakaj tam je upanje in moč in radost dela."

Pogledal me je sočutno in dejal: "Zakaj?"

Za hip nisem mogel odgovoriti; toda premišljeval sem in kmalu so mi prišle besede, ki so izrazilo moje čuvstvo, in sem dejal: "Ker mi tu pravita moja glava in moje srce, da moram ukloniti svojo glavo jarmu, da mi je treba tolažbe v nesreči, da moram kakorkoli najti veselje, ki je vedno tu, po zimi in v pomladu."

"Ali ni to človeška usoda v teh časih? Ali niste veseli, da ste to odkrili? Ti ljudje delajo za večnost in mislijo za večnost. Ti vedo, da jih ne osrečuje plačilo; nobene radosti nimajo nad veselim naporom, nad divjim vrtincem razburjenja. Vse to je pod njimi. Oni vedo, kaj pride in kaj pojde mimo, da bodo tisti, na katere so oni prisluškovali, gibanje pomladnih končal ali nadaljevali, in da se nazadnje ne bo nič posrečilo, razen da pridejo drugi in končajo delo."

Bil sem kakor človek, ki se pogreza v mir, sprva nesreče in bojujoč se, toda upokoji se in odkrije novo srečo.

"Oni vedo", je nadaljeval, "kaj jih čaka — boj, žrtev, trpljenje — vendar korakuj naprej. Oni vedo, da bodo umrli in da ostane izpolnitev obljube daleč za njimi; vendar grede naprej. To je moje ljudstvo, to so moji preroki."

"In zdaj," zatapljal sem se globlje vase, kakor sem poslušal njega, "jaz ne vidim nič luči od vzora v njihovih očeh, kakor jo vidim v očeh drugih."

Popotnik se je okrenil in me motril.

"Bila je nekoč samo v njihovih očeh," je dejal z glasom, ki ga je značil za mojstra. "Zdaj je v njihovih srech in zato ne more nič več premeniti v temoti."

Tedaj me je obšel globok mir in nekaj se je zbudilo v meni, česar preje nisem poznal. Bil je, kakor da se prebujna truden človek po osvežujočem spanju.

"In kdo ste Vi, ki me je učil te stvari?" sem vprašal.

"Imenujejo me življenje," je odgovoril.

(Iz "The Socialist Review.")

Civilizacija in človeško življenje.

"Nobeno fantastično zasukanje resnice ni rodilo toliko gorja kot pretirano spoštovanje minulih časov." Tomaž Bučle, angleški kulturni zgodovinar, ki je prvi preiskoval prirodne vplive na razvitek človeške civilizacije. Je svojo sodbo pogodil; ampak izpolnil bi bil svojo misel, če bi bil označil tudi pretirano hvalo sedanjosti za izvore socialne bede.

Kulturnim fantomom zmanjkujajo besede, kadar opisujejo veličastno pot človeštva iz staročloveškega barbarstva preko srednjeveške zaostalosti do snavdov novodobne kulture. Za nami sta suženstvo in tlačanstvo, okrutni ustanovi plemenskega boja, za nami krvavi teološki prepri: ugasnile so žive baklje, Neroneve in papeške.

Če je spoštovanje življenja in človeške osebnosti znak kulture, se po pravici lahko vprašamo: ali ne kaže podobe novodobne civilizacije veliki krvavi madeži? Ali ni naša človeščanska doba v najbližji soroščini z vojnimi strahotami prvotnih bojev? Tolstoj je enkrat plastično označil proketo zvezo rafinirane moderne tehnike s sirovo brutalnostjo prvotnih časov, ki je vrgla najpopolnejša sredstva za vojno ubojstvo: primerjal je brzojavni drogrom, na katerih teče žica skozi mrtvaške glave. Čingiskanov telegraf!

In dalje: ali ne deli naša pravica svoje pravice še zmerom s sekuro v roki, pod večali; ali ni naša pravosodje še zmerom krvavo maščevanje?

Ampak človeške žrtve, ki jih grabi vojna in ki jih terja krvava pravica, niso najštevilnejše in tudi najhujše niso. Krvoločnejši vampir, ki pije človeško kri, ne-nasitnejši moloh, ki požira živo življenje, lakomnejši in strahotnejši od staroveškega suženstva in srednjeveške verske bluznosti je razredni gospodarski red, kapitalizem. Njegova zgodovina — brezobzirno pustošenje ljudske sile, frivolno igranje s človeškim življenjem. Kakor so si egipčanski faraoni na okostjih svojih sužnov zgradili spomenike svoje blazne presrčnosti, prav tako si novodobni mamonizem postavlja svoj prestol iz mrtvih proletarskih trupel. Delavci ne preobrača v boljše, ki ga dan za dnem goji delavska kri in kjer se dan za dnem odigravajo tragedije med življenjem in smrtjo. Nemška nezgodna statistika — in razmere na Nemškem niso najslabše — zaznamuje od ustanovitve nezgodnega zavarovanja (1885) domalega dva milijona delavskih mrtličev. Vojna blaznost vsega sveta ne doseže celo stoletje tega števila!

Umrljivost delavskih razredov ogromno prekaša umrljivost ostalih slojev človeške družbe. V premožnih industrijskih panogah vsled preganega dela in vsled nezadostne hrane dosežejo delavci komaj trideset let povprečne starosti. Betlehemski detomor, ki uničuje v vsaki državi leto za leto na stotisoče živih bitij, je le strašna posledica bede in siromaštva, na katero so obsojeni starši v sedanjem gospodarskem redu.

Naj omenjamo še kolonialno politiko, ki je prirodni izrastek kapitalistične civilizacije in ki štane stotisočliva plemena in narode življenje. Saj je komaj nekaj tednov, ko je angleški generalni konzul na Peruvanskem, ser Roger Casement opisal strašno gospodarstvo angleško-peruvanske družbe za pridelovanje kavčuka, ki je v dvanajstih letih pokončala 30.000 Indijancev.

Strahotno pustošenje ljudskega zdravja in življenja, visoke, nepregledne grmade človeških žrtve označujejo kapitalizem in njegove državni in pravni red. Nezaslišana potrata življenja, tako je bistvo njegovo. Hvala sedanjosti je nespavanka vesti, zakaj moderna kultura se ni še povzpela do gospodarnosti s človeškim življenjem. Vsa naša "socialna politika" gre za tem, da obvaruje bolnega, ponesrečenega, onemoglega delavca pred propadom v najglobokejšo bedo. Resnična socialna politika pa mora povzdigniti varstvo človeškega življenja ne le moralno, temveč za gospodarsko načelo in potrebo. Dokler ni premagan kapitalistični sistem, je resnična socialna politika nemogoča.

Nels Nelsona, železarskega delavca v stavbiški stroki je na šestnajstem nadstropju zadela težna vez s tako silo, da ga vrlega z nebota. Padel je tako nesrečno, da je obležal takoj mrtev.

Kulturna naloga podpornih jednot.

Kdor ima kaj vpogleda v politično in družabno življenje v Ameriki, bo priznal, da smo kar se ameriških institucij tiče, na pragu prevrata. Ta prevrat, ki rine na površje že dalj časa, je na znotraj industriji in obratu sploh že izvršen; sedaj daje samo še pritisk na zunan, na javno življenje, katere obloka se ima menjati v smislu svoje notranje sile: v smislu zrelega, dovršenega kapitalističnega načina v proizvodstvu. Poznavalci moderne ekonomije, sociologi in drugi, ki razumejo, da je ameriško javno življenje muha na industrialnem kolezu, katerega regulirajo privatni interesi, denarni močete in veleindustriji, so že izrekli svoje mnenje o tej stvari.

Narodni ekonomski so namreč dognali, da je trditev, da ima vsak človek priliko postati milijonar, navadna linavaska laž, ki se je gojila in ohranila na rovaš nevedne mase; in to laž so podprli s številkami. Isto so potrdili — da ne govorimo in dolžimo socialistov — celo buržoazni sociologi. Ali poleg teh faktorjev so pomagali razkrinkati to nesramno in nevarno laž tudi ameriški industrialni močete — trustovci sami. Vrsta, to je masa, ki je šla slepo za vozom "fate morgane", s katere se eže bliščal napis: "svobodna igra sil", se je zdrnila in videda, da je voz navrhan in da vse, kar morejo doseči, so prazni odmevi in pa občutki biča, s katerimi jih opletajo po pleših, ki sede na vozu. Nade dolnjih so se jele topiti v trpkio ironijo. — Toda tam v ozadju, daleč vstran, so se zbrali duhovi, ki so spoznali, da se treba državnih reform, "fata morgana" pa da dobi nove privlačne sile, katere bodo zajeli kar iz drugega koneca, od koder se čujejo kleci po "industrialni demokraciji", vsakemu podno vrednost za njegovo delo itd. Tatove za to delo pa so najeli v Rooseveltovi stranki. S tem je povedano v prvem poglavju vse.

Jasno je torej vsakemu, da se gre za resno delo, odpraviti to laž s sveta in da bodo reforme — hočemo nočemo — prišle. Prišle bodo največ od zgoraj in pa iz sredine, to je tiste mase, ki še vedno veruje, v privatni srečolov, menedž, da konečno le prepodi močete z voza, na katerega bi se radi pospeli sami in bi oni imeli vjeti "svobodne igre sil", v rokah. Zato je sedaj stvar taka, da se mora računati na reforme, naj že pridejo od kjer koli in s kakršnih že vzrokov. Os družabnega življenja se obrača tako, kakor tirja zakon gospodarskega ravnanja.

Par let sem se že čuje o načrtih, ki jih ima baje država v mislih o starostnem zavarovanju, o

zavarovanju onemoglih, o penziji in odškodninskem zakonu, ki naj bi se regulirali iz dohodninskega davka, katerega bi plačevali kapitalisti, osem-urnem delavniku in še marsikaj drugega. In kakor izgleda, bo imel prihodnji kongres te stvari že na skrbi; kajti zapoved prihaja od zgoraj: Kakšne izpremembe! — Če bi bil pred par leti kdo sprožil kaj takega v javnosti ali v kongresu, bi ga bila brez procesa in posve-tovanj obsodila vsa ameriška javnost: imeli bi ga za nevarnega socialista in celo anarhista. Stari patrijotični Amerikanci bi ga pogledali za razdiraleca svetih ameriških institucij, za roparja ali pa slabšiča, ki hoče vpletati državo očetovstva, jerebstva; kajti njim je sveto le načelo "svobodna igra sil", da močnejši preмага slabjšega, kakor se to godi med živalmi najbolj barbarične vrste. Kako torej, da je postalo to zlato načelo kar nakrat velika zmota in grda brezsramna laž? — To uprašanje, pravijo, razlaga tem prostozidarjem sedaj Roosevelt, ki je sicer sam malikovalce tega načela, ki pa vendar trdi, da je socialist (!).

Ker je torej jasno, da bodo reforme prej ali slej prišle, pa naj zmaga katerakoli stranka, je za nas važno, da vemo, katero delo nam bodo vzele reforme iz rok in za kakšno delo naj se pripravimo že sedaj, da bo odgovarjalo potrebam časa.

Uprisanje nastane: Kaj bomo s sedanjimi institucijami, ko pridejo na vrsto državne reforme? Kaj bomo z jednotami, ko bo urpeljana splošna državna stvarstna zavarovalnina? — Razume se seveda, da ta preobrat ne bo prišel kar čez noč, ne da bi se na to preje sporazumno delalo, da se te institucije preunostre v drugo smer. Pa bo kdo dejal: za te stvari naj se brigajo tisti, ki pridejo za nami, ali pa da se gledn predalce naprej. Toda stvar ni taka. Če poskrbimo že zdaj za smer, za katero nam je stremiti, bomo potem, ko pride čas, kaj lahko stopili na pot, po kateri bo hoditi nam in našim zanameem.

Eni se danes zanimajo in vodijo brigo za ureditev popolnejših zavarovalnih skladov, rezervnih fondov, sanitarnima in več družnih stvari. Vse to naj le ima svoje mesto, dokler še nismo dobili v roko črno na belem, da nam te stvari jamči zakon. Ali drugi mislijo malo dlje, kajti vsi ne morejo imeti skrbi za ene in iste reči. Izven teh, po razmerah potrebnih stvari, je treba misliti na kulturne naloge, ki so istotako važne z ozirom na našo bodočo duševno pripravnost, kakor skrbi za uravnanje naših zavarovalnih skladov.

Slovenci — sploh Jugoslavnici — smo se zelo revni na svojih dvoranah, ki bodo v bodoče zelo važen faktor in ki bodo igrala v zgodovini ameriškega življenja zelo važno vlogo. Nismo še bili bihotek, kjer bi se izobraževali in pripravljali na velike dogodke, ki pridejo prej ali slej gotovo. Na vse to je treba misliti, prav resno misliti, v naprej. — Preveč denarja se izda za razne simbole, za premalo za kulturne naprave.

Družabni preobrat prihaja hitrih korakov in kako nerodno bo, če se ljudje ne bodo zavedali dogdkov in jih izkoristili.

Čestokrat se sliši od domačih in od tujcev, kako je naš narod

Račun med društvi in jedoto od 1. maja do 31. avgusta 1912.

Stev. društev	VPLAČILA				IZPLAČILA							Štev. članov	Društ. dolguje	Jed. dolguje
	Pristop in zdravnik	Assesment	Znaki in naravn. čila	Potni prest. sprej. opz.	Glasiilo	SKUPNO	Bolniška podpora	Pogrebi	Smrtnine	Poskodba in odpravnine	SKUPAJ			
1.	12.50	602.50	2.25	1.25	49.00	566.50	477.00	—	—	—	477.00	107	—	1.25
2.	8.75	738.50	12.00	1.50	35.50	796.25	457.50	100.00	—	—	1,057.50	149	—	3.75
3.	7.50	231.75	—	1.00	11.50	251.75	175.00	—	—	—	175.00	48	—	—
4.	2.50	873.75	—	1.00	21.25	897.00	192.50	—	—	—	192.50	73	—	.25
5.	28.75	1,827.75	25.00	5.25	178.50	2,065.25	696.00	—	—	—	1,100.00	364	1.25	—
6.	15.00	1,020.65	—	2.25	28.25	1,066.15	292.00	—	—	—	292.00	104	—	—
7.	2.50	199.50	—	1.25	9.25	212.50	40.00	—	—	—	40.00	44	52.00	—
8.	5.00	236.25	—	.25	11.80	253.30	156.00	—	—	—	156.00	50	48.30	—
9.	6.25	341.25	7.20	.75	18.25	373.70	241.00	100.00	—	—	341.00	71	—	—
10.	10.00	700.50	2.40	4.75	32.75	750.40	423.00	—	—	—	423.00	140	—	1.50
11.	3.75	384.50	—	—	19.50	404.00	416.50	—	—	—	1,016.50	77	—	—
12.	8.75	348.00	—	.50	17.25	374.50	246.00	—	—	—	246.00	71	—	4.50
13.	6.25	487.75	3.00	.25	25.50	522.75	363.00	—	—	—	363.00	101	19.25	—
14.	8.75	591.25	—	1.25	30.65	631.90	274.00	—	—	—	274.00	118	5.50	—
16.	27.50	673.75	13.00	1.25	62.50	778.00	458.00	—	—	—	458.00	150	.25	—
17.	5.00	479.00	—	—	24.00	503.00	284.00	—	—	—	284.00	96	—	—
19.	2.50	487.50	—	1.00	24.75	515.75	166.00	100.00	—	—	766.00	100	—	2.50
20.	13.75	710.50	—	1.50	35.00	769.25	428.00	—	—	—	503.00	147	—	1.17
21.	5.00	568.75	1.20	2.50	27.00	604.45	258.00	100.00	—	—	508.00	112	—	—
22.	2.50	419.50	2.40	.75	21.00	451.15	387.00	—	—	—	387.00	85	20.00	—
23.	2.50	208.75	—	.75	10.50	222.50	225.50	—	—	—	225.50	43	—	—
24.	—	312.50	6.00	.50	11.00	330.00	76.00	—	—	—	76.00	42	—	—
26.	2.50	199.00	—	—	10.00	211.50	50.00	—	—	—	50.00	39	—	—
27.	2.50	381.25	—	1.75	18.75	404.25	225.00	—	—	—	225.00	75	—	2.50
28.	1.25	200.25	—	.50	19.00	221.00	42.00	—	—	—	42.00	38	—	—
29.	5.00	210.00	—	.25	10.50	225.75	185.00	—	—	—	185.00	45	—	—
30.	5.00	196.25	—	.75	9.50	211.50	22.00	—	—	—	22.00	40	—	—
31.	—	175.75	5.50	.25	8.50	190.00	122.00	—	—	—	122.00	35	—	—
32.	3.75	355.75	.00	1.00	17.50	378.00	327.00	—	—	—	327.00	72	—	—
33.	11.25	405.50	5.70	.50	19.50	442.45	339.00	—	—	—	339.00	85	.35	—
34.	—	175.00	—	1.00	17.00	193.00	9.00	—	—	—	9.00	33	—	—
35.	1.25	110.00	—	.50	6.00	117.75	63.00	—	—	—	63.00	21	—	—
36.	2.50	281.25	—	.25	28.00	312.00	52.00	—	—	—	52.00	59	—	—
37.	—	80.25	—	—	4.00	84.25	79.50	—	—	—	79.50	19	—	—
38.	5.00	308.25	—	1.00	15.50	329.75	44.00	—	—	—	44.00	62	—	—
39.	1.25	295.00	—	.75	28.25	323.75	75.00	—	—	—	75.00	57	—	—
40.	2.50	209.50	—	.50	9.75	219.75	11.00	—	—	—	11.00	41	1.75	—
41.	13.75	285.75	—	2.50	13.75	313.25	119.00	—	—	—	119.00	59	.60	—
42.	—	68.75	—	.25	3.50	72.50	19.00	—	—	—	19.00	13	18.75	—
43.	5.00	683.75	—	.75	15.00	703.50	161.00	—	—	—	161.00	115	—	2.50
44.	—	258.75	—	.75	13.50	273.00	340.00	—	—	—	340.00	53	—	4.50
46.	—	120.00	—	—	6.00	126.00	20.00	—	—	—	20.00	24	—	—
47.	10.00	280.00	2.70	1.00	18.65	301.35	228.50	—	—	—	228.50	62	—	—
48.	6.25	637.75	6.15	2.75	48.75	701.65	164.00	—	—	—	164.00	101	—	—
49.	5.00	200.25	3.50	.25	10.00	219.00	20.00	—	—	—	20.00	40	—	2.50
50.	1.25	258.25	—	.75	25.50	285.75	112.50	—	—	—	112.50	52	—	—
51.	5.00	192.00	—	—	9.50	206.50	63.00	—	—	—	63.00	40	—	—
52.	3.75	260.00	—	.75	14.50	279.00	131.00	—	—	—	131.00	56	—	1.25
53.	17.50	518.75	8.20	1.00	40.50	589.95	216.00	—	—	—	216.00	90	—	—
54.	1.25	142.25	—	1.00	7.50	152.00	107.00	—	—	—	107.00	27	—	—
55.	1.25	185.00	—	.25	9.25	195.75	172.00	—	—	—	172.00	36	—	—
56.	—	155.00	—	—	7.75	162.75	47.00	—	—	—	47.00	31	—	—
57.	8.75	513.00	—	.75	26.10	549.60	271.00	—	—	—	271.00	107	3.85	—
58.	1.25	96.25	—	.25	4.75	102.50	65.00	—	—	—	65.00	19	—	—
59.	11.25	196.00	—	.25	18.25	215.25	93.00	—	—	—	93.00	41	2.45	—
60.	2.50	174.75	—	1.25	8.00	182.75	116.00	100.00	—	—	116.00	33	2.75	—
61.	1.62	290.00	.40	.75	26.00	317.75	228.00	—	—	—	228.00	58	1.40	—
62.	17.50	518.75	—	.25	2.00	520.75	589.00	—	—	—	589.00	113	23.00	—
63.	3.75	41.25	.60	—	2.00	47.00	15.00	—	—	—	15.00	9	—	—
64.	2.50	331.25	—	2.50	16.25	350.00	55.00	—	—	—	55.00	63	—	.50
65.	1.25	513.75	—	1.75	52.00	568.75	312.00	—	—	—	312.00	103	—	—
66.	1.25	49.25	—	1.25	1.75	53.50	59.00	—	—	—	59.00	8	—	—
67.	—	141.25	—	—	7.25	148.50	115.00	—	—	—	115.00	28	—	.25
68.	—	93.75	—	.50	4.75	99.00	82.00	—	—	—	82.00	18	—	—
69.	3.75	303.00	—	.75	20.75	323.25	157.00	—	—	—	157.00	87	39.50	—
72.	—	196.25	—	2.00	9.75	208.00	173.00	—	—	—	173.00	37	—	—
74.	—	140.75	—	1.00	7.25	149.00	—	—	—	—	—	27	—	—
75.	8.75	228.25	3.60	.25	21.75	262.00	61.00	—	—	—	61.00	51	3.00	—
76.	—	259.00	—	.50	12.50	271.50	49.00	—	—	—	49.00	51	—	—
77.	1.25	126.25	1.00	.50	6.25	133.25	132.00	—	—	—	132.00	26	—	1.25
78.	6.25	121.25	—	—	5.75	127.25	11.00	—	—	—	11.00	25	—	—
79.	1.25	282.75	—	—	14.00	299.00	34.00	—	—	—	34.00	56	—	—
80.	1.25	254.25	—	.50	25.75	281.75	50.00	—	—	—	50.00	52	—	2.50
81.	2.50	260.00	—	.25	12.75	272.50	119.00	—	—	—	119.00	52	—	—
82.	2.50	232.50	—	—	11.50	244.00	84.00	—	—	—	84.00	47	11.50	—
83.	8.75	275.00	—	.25	13.00	288.00	104.00	—	—	—	104.00	55	12.75	—
85.	6.25	189.75	5.00	1.00	11.00	216.00	93.00	—	—	—	93.00	37	1.50	—
86.	5.00	317.75	—	—	2.25	320.00	62.00	—	—	—	62.00	65	—	—
87.	6.25	536.75	—	2.25	24.75	561.00	382.50	—	—	—	382.50	107	—	3.75
88.	8.75	405.50	1.00	1.00	19.75	436.25	95.00	—	—	—	95.00	88	—	—
89.	13.75	300.00	7.80	.75	15.84	333.14	87.00	100.00	—	—	187.00	67	—	—
90.	2.50	271.00	—	.75	21.00	294.25	60.00	—	—	—	60.00	44	—	2.25
91.	—	232.50	—	.75	11.25	244.50	111.00	—	—	—	111.00	47	—	—
92.	1.25	402.00	—	2.25	20.00	422.50	252.00	—	—	—	252.00	82	—	—
93.	3.75	78.75	3.00	—	4.45	89.95	108.00	—	—	—	108.00	16	—	—
94.	2.50	185.00	—	.25	9.25	197.00	93.00	—	—	—	93.00	39	—	—
95.	3.75	396.25	2.00	1.00	20.25	423.25	434.50	—	—	—	434.50	78	—	.75
96.	2.50	232.50	—	.75	11.50	244.75	144.00	—	—	—	144.00	48	25	—
97.	2.50	378.75	—	2.50	39.00	422.75	187.00	—	—	—	187.00	73	—	24.00
98.	2.50	479.75	—	1.00	39.25	522.50	288.00	—	—	—	288.00	78	—	.25
99.	—	44.20	—	.25	2.00	46.45	25.00	—	—	—	25.00	8	—	—
100.	—	115.75	—	.50	5.60	121.75	22.00	—	—	—	22.00	23	.05	—
101.	—	138.75	—	1.00	6.75	146.50	69.00	—	—	—	69.00	27	—	.25
102.	5.00	193.75	—	.25	19.75	213.75	111.00	—	—	—	111.00	40	—	—
103.	—	196.75	—	1.00	15.75	212.50	123.00	—	—	—	123.00	30		

Umrli člani (ice) od 1. oktobra 1909 do 31. avgusta 1912.

Starost, doba članstva in vzroki smrti.

Table with columns: Cert. št., Ime in priimek, Štev. druž., Starost, ČLAN (Let, Mescev), Umrli leta, Vzrok smrti. Lists names and details of deceased members.

Dolg na neizplačenih smrtninah.

Table listing names and amounts of debts on unpaid death benefits, including Peter Andolšek, John Hlebec, etc.

Red mora biti.

Državne blagajne morajo biti do vinarja v redu. Ničče ne sme premalo plačati, a država tudi ne vzame vinarja več in povrne vsak znesek, ki ga je dobila preveč, čeprav stane povračilo desetkrat ali pa še večkrat toliko, kolikor zna-

ša previsoki znesek. Ali seveda, država ne utрпи stroškov povračila, to "dobroto" prepušča onemu, ki dobi vrnjen znesek. Neki zavod v Frankfurtu je na carinskem uradu plačal 1 pfenig preveč. Pruski carinski urad v Steinau-u je razkril to velikansko

pomoto in je takoj vrnil pfenig. Da bi se ta visoki znesek ne izgubil, ga je postal v priporočeno pismu, za katerega je moral plačati prejemnik 30 pfenigov pristojbine. Seveda, red ne more biti nikdar preplačan.

Izkaz skupnih dohodkov in izdatkov od 1. Jan. 1910 do 31. Avgusta 1912.

DOHODKI

Table of income (DOHODKI) including Gotovina dne 31. decembra leta 1909, Pismnina in zdravnik, Asesment, etc.

IZDATKI

Table of expenses (IZDATKI) including Smrtnine in pogrebi, Operacije, Poškodbe in odpravnine, Bolniška podpora, etc.

Skupaj \$336,878.25

SPOŠTEN PREGLED RAČUNOV, POJASNILA IN POROČILA.

Računski pregled v današnji št. "Glasila", izkazuje promet med društvi in jednoto od zadnje konvencije do 31. avgusta t. l. Delegati pete redne konvencije naj primerjajo z svojimi triletnimi računi in se prepričajo, če se ujemajo vsote.

Posebna bilanca vseh dohodkov in izdatkov jednote, je sestavljena od 1. januarja 1910 do 31. avgusta 1912, katera izkazuje vse dohodke in izdatke jednote v dobi 32 mesecev, kakor tudi v kakšne namene se je porabil denar jednote in koliko ima premoženja.

Seznam umrlih članov dokazuje, da od četrte redne konvencije do 31. avg. t. l. je umrlo 131 članov in 10 članic. Umrli so v starosti med 16 in 20 letom 7, med 20 in 30 letom 56, med 30 in 40 letom 52, med 40 in 50 letom pa 26. Povprečan starost je torej 32 let.

Vzrok smrti: zadušeni in vbitih v rovih 45, povoženih 13, na različne načine in pri različnih delih ubitih 13, skupaj 71, kar je 50% vseh umrlih članov, katerih smrt je direktno povzročil kapitalizem. Kapitalizem se daje prištejati še drugi prezdogni smrtni slučaj: za sušico in druge notranje bolezni, ki so posledica naporenega dela, slabe prehranitev in nezračnih stanovanj.

Za epidemične bolezni j e umrlo 32 članov ali 22%, zlobna roka umorila 5 članov kar je 4%, samomore smo imeli 4 ali 3%, utopljenec 4 ali 3%, ubit od strele 1 ali 1%, alkoholizem je povzročil smrt direktno v 2 slučajih kar je 1%. Zadnjemu je prištejati še mnogo drugih slučajev: umore, samomore, utopljenice in ponesrečenja. Za sušico jih je umrlo 22 kar je 16%.

Umrli po državah: Minn. 10, B. C. 2, Mont. 3, Wis. 2, Kans. 15, Utah 1, Ill. 30, Wyo. 3, Ohio 25, Colo. 4, Pa. 26, Wash. 7, Mo. 1, Ind. 3, Oregon 1, Mich. 4, W. Va. 2, Ark. 1, N. Mex. 1, skupaj 141.

Najmlajši umrli član je bil star 17 in najstarejši 50 let. Asesment plačal ni noben več kot \$100 in ni bil član jednote dlje kot 7 let. Med umrli so nekateri plačali po eden ali dva asesmenta. Vsi skupaj so plačali okrog \$5000 v jednotino blagajno. Jednota je obvezana pa za \$84,075.00.

Izplačanih smrtnin od 1. januarja 1910 pa do 31. avg. 1912 je 145 celih in 5 delnih, svota \$85,050.25, kar znaša 25% vseh jednotinih prispevkov. Odpravnina za neozdravljive bolezni se je izplačala v 20 slučajih; za izgubo in otrpenje rok in nog v 6 slučajih \$1075, za izgubo oči v 14 slučajih \$1800, za operacijske stroške v 6 slučajih \$189. Skupaj izplačanih poškodb, odpravnin in operacij \$6604.50 ali pa 2% vseh jednotinih dohodkov.

Izplačanih bolniških podpor od 1. jan. 1910 do 31. avg. t. l. v 7919 slučajih v znesku \$146,060.50 kar je 44% vseh dohodkov. Od prejšnje svote se je izplačalo članicam \$14,034.00 podpore, kjer je vseh 435 porodnih slučajev kjer vsteta svota \$4350. Bolniške podpore izplačano iz smrtnine 11 živim članom \$865. V dobi 32 mesecev je izplačane bolniške podpore na vsakega člana \$22, na članice pa \$12. Vsem članom skupaj \$237,715.25, ali pa 71% vseh vplačil oziroma dohodkov. Stroški organizacije \$27,283.94 ali 8%, prebitek pa \$71,879.06 ali 21%. Bolje natanko povedano, od vsakega \$1.33 1/3 mesečnega vplačila, je izplačano članom 94% et., za stroške jednote 10% et., v blagajni je ostalo pa 28 et.

Za časa mojega nastopa v glavni urad, so knjige izkazovale \$22,875.93. Dolg na neizplačenih smrtninah \$21,650.00: prebitek v blagajni \$1225.93. Knjige jednote izkazujejo dne 31. avgusta 1912 \$71,879.06. Dolga na neizplačenih smrtninah \$9250. Čisti prebitek \$62,529.06. Napredovali smo torej za \$61,303.13. Gotovina dne 31. avgusta 1912 izkazana od gl. blagajnika \$71,818.31.

Table of assets (IZKAZANJE DNE 31. AVG. 1912) including Na ročni blagani gl. tajnika, V vrednosti v 1031 jednotinih znakih po 50 et., Inventar jednotnega pohištva, etc.

SKUPNO PREMOŽENJE DNE 31. AVG. 1912...\$73,620.10

Od ustanovitve jednote pa do 31. avgusta leta 1912 je umrlo 249 članov in članic, za katere je jednota že plačala smrtnine \$130,990.75. Odpravnin, poškodb in operacij 11,590.50. Bolniških podpor 265,106.50.

Skupaj \$407,687.75 JOHN VERDERBBAR, gl. tajnik.

Delegati za peto redno konvencijo S. N. P. J. v Milwaukee, Wis.

- List of delegates including: Za dr. "Slavija" št. 1, Josef Verščaj, Louis Skubic. Za dr. "Triglav" št. 2, John Vogrič, Thomas Golob. Za dr. "Adrija" št. 3, John Hribar. Za dr. "Bratstvo" št. 4, Leo Plahuta. Za dr. "Naprej" št. 5, Primož Kogoj, Joseph Zalokar. Za dr. "Bratstvo" št. 6, Julius Lesjak. Za dr. "Delavec" št. 7, Joseph Kuhelj. Za dr. "Bratstvo Naprej" št. 8, Frank Šetina. Za dr. "Trdnjava" št. 9, John Putz. Za dr. "Sokol" št. 10, Roman Grskovich. Za dr. "Edinost" št. 11, Edd Hoffman. Za dr. "Edinost" št. 12, Rudolph Tomazič. Za dr. "Sloga" št. 13, Math Varšek. Za dr. "Sloga" št. 14, Ignac Kušljan, Andrej Magister. Za dr. "Bled" št. 15, John Gregorič. Za dr. "Orel" št. 16, John Gorsk. Za dr. "Sokol" št. 17, Anton Hrast, John Teran. Za dr. "Orel" št. 18, Charles Pogorelec, Jacob Henigsmann. Za dr. "Danica" št. 19, Charles Klobučar. Za dr. "Edinost" št. 20, Frank Žrimsek. Za dr. "Šmarnica" št. 21, Frank Stucin. Za dr. "Celje" št. 22, Frank Krajev. Za dr. "Novi Dom" št. 23, Peter Geshell. Za dr. "Popotnik" št. 24, Martin Stefančič. Za dr. "Sava" št. 25, Anton J. Terbovec. Za dr. "Naš Dom" št. 26, Martin Špec. Za dr. "Zveza" št. 27, Frank Sedaj. Za dr. "Lilija" št. 28, Ignac Radovan. Za dr. "Narodni Vitezi" št. 29, John Antolič. Za dr. "Zvon" št. 30, Martin Miler. Za dr. "Slovenija" št. 31, Frank Perko. Za dr. "Aurora" št. 32, John Žumer. Za dr. "M. Danica" št. 33, Frank Podboj. Za dr. "Illinois" št. 34, Steve Loch. Za dr. "Triglav" št. 35, Martin Železnikar. Za dr. "Skala" št. 36, Victor Zupančič. Za dr. "Narodni Dom" št. 37, Andrew E. Rigler. Za dr. "Zvezda" št. 38, Anton Demšar. Za dr. "V Boj" št. 39, Dominic Blumel. Za dr. "Jutranga Zora" št. 40, Ignac Zlemberger. Za dr. "Slovenija" št. 41, B. Lakner. Za dr. "Planinar" št. 42, Frank Kučar. Za dr. "Simon Gregorič" št. 43, Jacob Kovsea. Za dr. "Sparta" št. 44, Matt Zadnik. Za dr. "Bratska Sloga" št. 45, Leo Junko, Frank Lesar. Za dr. "Slovenska Zastava" št. 46, Joseph Kerhliker. Za dr. "Prvi Maj" št. 47, Roehus Godina. Za dr. "Slovenec" št. 48, John Pucelj. Za dr. "Napredek" št. 49, Tom. Prelošek. Za dr. "Spoznanje" št. 50, Anton Gregorič. Za dr. "Slovenec" št. 51, John Zobec. Za dr. "Prijetelj" št. 52, Lovrene Malle. Za dr. "Dobrodošli" št. 53, Matt Kauzlarich. Za dr. "Svoboda" št. 54, Joseph Stipanovič. Za dr. "Triglav" št. 55, Frank Miserko. Za dr. "Planina" št. 56, Geo. Prijanovich. Za dr. "Slovenski Dom" št. 57, Thomas Putz. Za dr. "Prostomisleci" št. 58, Joseph Radišek. Za dr. "Dobri Bratje" št. 59, Victor Butija. Za dr. "Glas Naroda" št. 60, Martin Strupek. Za dr. "Rdeči Prapor" št. 61, Frank Volk. Za dr. "Johnston City" št. 62, Ant. Smode. Za dr. "Rožna Dolina" št. 63, Frank Vegel. Za dr. "Triglav" št. 64, Peter Erčulj. Za dr. "Lilija" št. 65, Mike Sitar. Za dr. "Bratje Vsaiznega" št. 66, Leo Zvegljeh. Za dr. "Krim" št. 67, Anton Klichek. Za dr. "Sokol" št. 68, Joseph Grgovič. Za dr. "Nada" št. 69, Francis Ručegaj. Za dr. "Zavedne Slovenke" št. 70, Ivana Kristof. Za dr. "Prostost" št. 71, Ignac Murschetz. Za dr. "Planinski Raj" št. 72, Valantine Sever. Za dr. "Slovenski Rudar" št. 73, Martin Mavrin. Za dr. "Zvezda" št. 74, Katarina Kastelz. Za dr. "Slovenski Sinovi" št. 75, John Kastelz. Za dr. "Mangart" št. 76, Jacob Medved. Za dr. "Novi Dom" št. 77, Anton Lovrič. Za dr. "Gorenjec" št. 78, John Stalick. Za dr. "Zveza Detroitkih Slovenec" št. 79, Louis Wokač. Za dr. "Vipava" št. 80, Frank Zimmerman. Za dr. "Mednarodna Zveza" št. 81, Frank Rotaic. Za dr. "Hibbing" št. 82, Frank Hitti. Za dr. "Primož Trubar" št. 83, John Marolt. Za dr. "Narodne Slovenke" št. 84, Anna Klemenc. Za dr. "Lipa" št. 85, Ivan Breskvar. Za dr. "Francisco Ferrer" št. 86, John Molek. Za dr. "Slovenski Napredek" št. 87, Matt Panijan. Za dr. "Balkan" št. 88, Anton S. Pozarelli. Za dr. "Brooklyn" št. 89, Karl Kuhelj. Za dr. "Napredne Slovenke" št. 90, Franja Lovše. Za dr. "Postojnska Jama" št. 91, Paul Posega. Za dr. "Tabor" št. 92, Mihael Erjavec. Za dr. "Brod na Kolpi" št. 93, Joseph Beljan. Za dr. "Mir" št. 94, Ignac Petche. Za dr. "Slovenski Lovci" št. 95, John Persich. Za dr. "Slovenici in Horvati" št. 96, Frank Camenček. Za dr. "Slavček" št. 97, Tit Jaki. Za dr. "Kamarek" št. 98, Mihael Polovich. Za dr. "Vodnikov Venice" št. 99, Anton Jerina. Za dr. "Bratje Eddinost" št. 100, John Zupančič. Za dr. "Gorjanec" št. 101, Mihael Žugelj. Za dr. "Zavedni Sosedje" št. 102, John Ulaga. Za dr. "Valvazor" št. 103, John Kraševac. Za dr. "Spomladanska Vijolice" št. 104, Mary Skubic. Za dr. "Lunder Adamič" št. 105, Joseph Lenček. Za dr. "Novo Leto" št. 106, Matt Tušek. Za dr. "Jadranska Vila" št. 107, Karl Bauzon.

John Verderbar, gl. tajnik.

Lepota in pranje. — Za ohranitev lepote je dal ameriški zdravnik dr. David Paulson ameriškim damam nenavaden recept. Pred nekaj dnevi je predaval v Winona Lake in ostro grajal vsa sredstva za lepoticenje. Dejal pa je: Kdor hoče ostati lep, naj pere svoje perilo. Pranje ima dr. Paulson za najboljšo telesno vajo, ker pospešuje kroženje krvi in jači mišice. Mnogo dam se ni vstrašilo dolge poti iz Chicage v Winona Lake, samo da so lahko poslušale novi evangelij o ohranitvi lepote. Malo mesto je bilo kar poplavljeno z damami, ki nimajo druge skrbi na svetu kakor negovanje svojega telesa. V mestu se je pojavil naenkrat cel regiment peric in prebivalci mesta se so jim krohotali. Kako dolgo bodo pač te dame zdržale pri nenavadnem delu, ako se ne bodo kmalu opazili uspehi! Prav karmistno bi bilo za te dame, ako bi zamenjale vsaj za eno leto svoje "delo" z garanjem proletarskih poslušale novi evangelij o ohranitvi lepote.

Zvezdoznanstvo.

Le planetje in polegplanetje lahko zatanjajo drug drugega. Ne more pa planet potemtudi planeta, ako nadaljuje svojo pot med solncem in za njim stoječim planetom. Oddaljeni so tako daleč drug od drugega, da njih senca ne more prozračiti teme na planetu; ki stoji za njimi. Le Merkur in Venus (Venera) včasih zakrijeta za zemljo del solca. Ali učinek je tako malenkosten, da ga je nemogoče opaziti s prostim očesom.

Solnčni sistem. — Solnčni sistem tvori solnce in vsa svetovna telesa, ki se vrtijo okoli njega neposredno kot planeti in kometi (premičnice), ali po posredno kot trabant, lune ali meseci, ki se vrtijo najprvo okoli svojega planeta in ž njim okoli solca. Pota so podobna krogom ali elipsam, središče pa vedno tvori solnce.

Planete zopet delimo v dve glavni skupini: v glavne planete in polegplanetje ali asteroide (majhne zvezde). Planeti so po oddaljenosti od solca naslednji:

Merkur (Merkurij).
Venus (Venera).
Zemlja z eno luno.
Mars z dvema lunama (Mart).
Jupiter s štirimi lunami.
Saturn z osmimi lunami.
Uranus s štirimi lunami (Uran).

Neptun z dverma lunama.

Med Martom in Jupitrom je množica majhnih planetov, katere lahko vidimo le s teleskopom. Leta 1801 je Piazzi odkril prvega. Do danes jih pozna zvezdoslovci nad štiri sto. Glavne planete delimo zopet v dve skupini: notranjo in zunanjo. K notranji skupini prištevamo Merkurija, Venero, Zemljo in Marta. Podobni so drug drugemu po podobni, tvarini in velikosti. Notranji planeti so gostejši, zasujejo se okoli svoje osi tekmo 24 ur enkrat in so iz zemljske zemlje brez mesecev. Zunanji planeti so večji, niso tako gosti, na tečajih zelo sploščeni in imajo mnogo mesecev.

Kolikor bolj je planet oddaljen od solca, tolikor počasneje se giblje, čim bližje je solcu, tem hitreje je njegovo gibanje. Srednje gibanje Merkurija znaša 7 7/8 milije v sekundi, zemlje 4, Saturna pa 1/4. Solnce daje vsem planetom svetlobo. Kolikor bolj je planet oddaljen od solca, tolikor slabše ga oseva solnce. Urana vidimo in spoznamo le s pomočjo daljnogleda. Prizmatična delitev svetlobe, takozvana spektralna analiza je dognala, da prihaja svetloba, katero pošiljajo nam od solca. Večina teles, ki tvorijo naš solnčni sistem: n. pr. vse asteroide, Neptuna, mnogo mesecev in komete, so odkrili še le v devetnajstem stoletju.

Nikakor pa ne smemo trditi, da so s tem že končana vsa odkritja. Med Merkurijem in solncem bi lahko krožil še en planet, katerega pa vsled premočne solčne svetlobe ne moremo opaziti. Ravnotako se lahko v neizmernem prostoru za Neptunom lahko gibljejo planeti, katerega ne moremo preiskati vsled teme.

Poleg kometov, ki krožijo okoli solca, lahko računamo k solnčnemu sistemu tudi skupine utrnikov, ki se ravnavo po skupnem zakonu gibanja. Le dve skupini so nam bolj poznani, ki prihajata v zemeljsko ozračje v avgustu, druga pa v novembru.

Vsa svetovna telesa, ki se gibljejo okoli solca, so najbrž deli, ki so se ločili od njega. Iz vseh današnjih raziskavanj zaključujemo, da je solnce bilo prvo ogromna meglena krogla, ki se je vrtela okoli svoje osi in gostila. Zgoščevanje je pa vsvarjalo toploto in meglena tvarina se je spremenila v žarečo plinsko tvarino, ki se dandanes daje nam in drugim planetom svetlobo in goriko. Ker je bila tvarina meglena, toraj ne trda, je odnehala na ravniku. Od nje se je ločila tvarina v podobi obroča, ki se je zopet vrtela okoli svoje osi, se zopet odtrgala in se zgostila v vrtečo kroglo, ki je nadaljevala svojo pot okoli skupne točke teže in tako stvarila najbolj oddaljene planete Neptun. Na isti način se je odtrgal drugi in tretji obroč in tako dalje, dokler niso nastali vsi planeti. Kar se je zvršilo pri solcu, se je zgodilo tudi pri planetih in nastali so meseci ali lune. Vsled izpuštenja toplote v svetovni prostor se je planet počasi ohladil in površina je postala trda skorja.

Ako z zemlje opazujemo gibanje planetov, se nam dozdeva zelo neravno. Dozdevno se premikajo počasneje, pa zopet hitreje, naprej, pa zopet nazaj. Ako pa opazovanje gibanja prenesemo na solnce, tedaj se prepričamo, da se gibljejo vsi planeti redno kot zemlja okoli solca. Ako z dobrim

daljnogledom opazujemo spremembe na njih površini, se prepričamo, da so okrogla in se vrtijo okoli svoje osi. Oddaljeni so bolj daleč od nas kot luna, ki jih včasih zakrije. Včasih pa so bolj daleč od nas kot solnce. Približajo se zemlji, pa se zopet oddaljijo. Zategadelj jih vidimo tudi v različni velikosti. Ako so planeti med zemljo in solncem, tedaj pravimo, da so v spodnji zvezi. Ako so na nasprotni strani solca, tedaj so v zgornji zvezi. Le Merkurij in Venera sta lahko za zemljo v notranji zvezi. Raditega ju imenujemo spodnja planeta, mejtem ko druge planete imenujemo zgoranje.

Po zakonu privlačnosti privlačujejo vsa nebeška telega drug drugega k sebi. Sila privlačnosti se uravnava po velikosti telesa, kakor po pravokotni oddaljenosti. Ako je telo desetkrat večje kot drugo telo, tedaj je njegova privlačna sila desetkrat večja kot manjšega telesa. Ako telo izvršuje privlačno silo na drugo telo, se njegova sila za 25krat skrči, ako je v petkratni oddaljenosti. Vzájemna privlačnost planetov povzroča v njih gibanju le neravnosti. Te neravnosti so za zemljo tako malenkostne, da ne vplivajo na življenje na nji. Vse neravnosti se pa v krajših ali daljših dobah zopet izravnavajo. Pri pravih izpremembah, katere se završijo po tisočletjih, se ne opazi nikdar, da bi se kaj spremenilo preko meje.

Planeti so po velikosti pravzaprav prostornini tako razdeljeni, da le malo motijo drug drugega. Ako bi Jupiter bil tam, kjer je Venera, tedaj bi s 4000krat večjo silo vplival na zemljo in redno potovanje zemlje okoli solca bi bilo izključeno. Po vplivu katerega znajo zvezdoslovci natančno preračunati, katerega povzročajo planeti drug na drugega, so spoznali oddaljena svetovna telesa in določili njih prostornino. Neptuna najbolj oddaljeno zvezdo premičnico našega solnčnega sistema, so odkrili in spoznali na ta način. Na potu Urana so zvezdoslovci opazili neravnosti, ki so bila nemogoča po zaključkih učenjakov po znanih svetovnih telesih. Vsled tega so zaključili, da mora te neravnosti povzročati druga neznana zvezda. Pariski učenjak Leverrier je po teh neravnostih tako natančno preračunal pot neznane zvezde, da jo je berlinski zvezdoslovec Galle dne 21. septembra 1846, torej nekaj dni kasneje, ko je dobil list, našel prav blizu mesta, katerega je učenjak Leverrier določil po svojem računu. Kakor so posvetili mnogo študij začetku sveta, ravnotako so razmišljali o bodoči usodi našega solnčnega sistema. Mi vemo vsled računov učenjakov, da bo napočila doba, ko bo solnce izžarelo vso svojo toploto in bo konec našemu solnčnemu sistemu. Da se to završi, bo minolo še milijone let.

„Naša zemlja,“ pravi neki učenjak, „bo v isti dobi še krožila okoli solca.“ Vrtila se bo tudi okoli svoje osi. Ali na nji ne bo napočil dan. Tudi luna in planeti bodo izgubili svojo svetlobo. Vsi se pa bodo bližali temnemu in mrtvem solnčnemu telesu in končno padli nanj. Svetovna katastrofa bo nakrat zadobila drugo lice. Vsled silnega udarca od snov solca zažarela, spremenila se bo zopet v pline. Nastala bo meglena tvarina in razvojno kroženje bo pričelo znova.

Solnce — Solnce je zvezda nepremičnica. Vidimo ga kot ploščo, ki izžareva blestečo svetlobo, mejtem ko vidimo druge nepremičnice vsled oddaljenosti le kot svetle pike. Dolgo so mislili ljudje, da je solnce temno telo, katerega obdaja svetlo ozračje. Prizmatična razdelitev solčne svetlobe je pa dokazala neizpodbito, da je solnce ognjeno tekoča tvarina, do sa na njegovi površini natrij, železo, nikel itd., torej kovine, iz kateršnih je sestavljena zemlja, v plinskem stanju.

Že v prejšni dobi so opazili, da je pri popolnem solnčnem mrku, obdajal solnce zakrivajoč mesec belo žareč rob, takozvana korona, ki je takoj izgini, ko je bilo videti najmanjši del solčne svetlobe. Na nekaterih mestih je tedaj videti pomole, robove v rdeči luči, katere zvezdoslovci imenujejo protuberance (solčne izrastke). Zdad, ko se je posrečilo najti te solčne izrastke pri nepotemnem solncu, vemo, da so ognjeni valji žarečih plinov, ki pogostoma tisoče milj siknejo preko solnčne roha. Vse solnce obdaja rdeče ogrinjalo žarečih plinov, ki vsebuje vse barve od blede-rdeče do škrlata.

Iz skupne krajne premenjave temnih madežev na solncu, katere imenujemo solčne pege, se je dalo dognati, da se solnce vrti okoli svoje osi. Za en obrat okoli svoje

osi potrebuje solnce 25 dni 5 ur in 38 minut. Solnce je podobno krogli kot zemlja.

Zvezdoslovci so izračunali, da je solnce 20 milijonov milj ali 149.500.000 km. oddaljeno od nas. Solnce je torej 400krat bolj daleč od nas kot luna. Oddaljenost je tako velika, da bi krogla, katero bi izstrelili iz topa potrebovala deset let do njega. Svetloba, ki hiti s 300.000 km. v sekundi, potrebuje do zemlje osem minut.

Premier solca je 108krat večji, njegova prostornina pa 1.25 milijonkrat večja kakor ona naše zemlje. Solnce je le za četrtino tako gosto kot naša zemlja.

Vsako leto izžareva solnce toliko toplote, da bi taista mogla raztopiti 2300 milijon. po 30 met. visokih plasti ledu, ki bi pokrival našo zemljo. Vzlic temu, da solnce vsako leto izžareva toliko toplote, vendar še niso opazili skozi stoletja, da se ta toplota zniževa. Zato trdijo nekateri učenjaki, da tvorba na solncu povzroča, da se izžareva toplota zopet nadomešča.

Ko so izumili daljnogled, so na solncu kmalu odkrili temne madeže, katere imenujemo pege. Včasih so te pege večje kot naša zemlja, včasih pa so solnce brez peg. Večje pege vedno obdaja bolj svetla polusena, takozvana penumbra. Tudi jedro solnčnih peg ni popolnoma črno. To lahko opazimo pri delnem mesečnem mrku, ako primerjamo temno luno z jedrom. Poleg peg opazimo mnogokrat baklje. To so mesta, ki se ločijo na površini solca od drugih mest posvetlobi. Za pojav solnčnih peg še nimamo popolnoma zanesljivega pojasnila. Nekateri so razlagali, da pege na solncu povzročajo slakasta tvarina, ki plava na ognjeno tekoči solnčni površini. Vsled znižanega izžarevanja solčne toplote se zgosti atmosfera nad njimi in mi vidimo oblak podobno zgostitev kot pego z jedrom, katerega obdaja polusena.

Jasno je, da je solnce zvezda nepremičnica. Ravnotako je pa dokazano, da se zvezde nepremičniče gibljejo na poseben način v prostoru. Kar velja za druge nepremičnice, velja tudi za naše solnce. Nam je zelo težko določiti tako gibanje, ker nimamo točke, ki bi nam služila za merjenje, ravnotako kot manjka ladji na razburkanem morju, s katere hočejo izmeriti daljavo do obrežja, pa ne vidijo obrežja. Ako hočemo določiti gibanje, tedaj moramo svoja opazovanja raztegniti na druga telesa, ki se gibljejo z različno hitrostjo v isti smeri ali nasproti. Dolgotrajna in težka opazovanja drugih zvezd nepremičniče, katere je najprvo izvršil Viljem Herschel, so povzročila pri njemu in tudi drugih zvezdoslovcih, da menijo, da se solnce giblje proti neki točki, katero je iskati v skupini zvezd Hierakleja.

Sodi se, da se vse nepremičnice s premičnicami gibljejo okoli središnega solca, katerega tvori v resnici ogromno nebeško telo, ali pa okoli matematične točke, ki tvori točko teže vsega takozvanega vesmira.

Merkur (Merkurij). Na tej premičnici je težko izvršiti opazovanja, ker je prebilo solca. Na nebu ga vidimo kot zvezdo četrte vrste z blede svetlobo. Pred solnim vzhodom ga vidimo na vzhodu, po solnčnem zahodu pa na zapadu. Ako pride med zemljo in solnce, tedaj vidimo, da plava kot temna plošča mimo solca, kar je seveda opaziti le z daljnogledom.

V premeru ima 640 geografskih milj in je 20krat manjši kot naša zemlja. Gost je 4krat bolj kot zemlja. Od solca je oddaljen 7.750.000 milj. Pot okoli njega pa zvrši v 88 dneh. Po največjih opazovanjih menijo zvezdoslovci, da se vrtili okoli solca kot luna in da je proti zemlji obrnena vedno le ena stran, da je doba, ki jo potrebuje za vrtenje okoli svoje osi, enaka dobi za pot okoli solca. Njegova os stoji dozdevno skornj navpično k ekliptiki. Sprememba letnih časov je torej zelo majhna. Ker so opazili oblake, ga mora obdajati atmosfera. Luč in svetloba sta na njemu sedemkrat tako močna kot na zemlji.

Venus (Venera). Med vsemi planeti je nam Venera najbližje in je ena najkrajših in svetlejših zvezd na nebu. Zjutraj jo vidimo na vzhodu. Zato ji pravimo Lucifer ali Danica. Zvečer jo vidimo na zapadu in ji rečemo Večernica ali Hesperus. Od solca je oddaljen na 14 milijonov milj. Njena pot okoli solca je med vsemi planeti najbolj podobna krogu. Po velikosti in prostornini je skoraj enaka zemlji. Njen premer je 1660 milj, njena prostornina pa devet desetnik zemlje. Okoli svoje osi se zavrti skoraj v 24 urah. Za pot okoli solca pa potrebuje 225 dni.

Mars (Mart). Že s prostim očesom lahko zapazimo Marta radi

njegove rdeče svetlobe. Od solca je oddaljen 31 milijonov milj. Za pot okoli solca potrebuje 686 dni, 23 ur in 33 minut. Okrog svoje osi se zavrti v 24 urah, 37 minutah in 23 sekundah. Njegov premer pa znaša 867 milj. Njegova os je zelo poševna proti njegovemu potu. Zato morajo biti spremembe letnih časov večje na njemu kot na zemlji. Suho zemljo in morje je določeno videti na njemu s pomočjo daljnogleda. Na obeh tečajih je malo plošnat. Bele pege, ki so na tečajih in ki se povečavajo in zmanjšujejo, smatrajo za sneženo odejo, ki se tudi na zemlji povečava in zmanjšava na tečajih. Mart je po naravnih tvorbah dozdevno najbolj med vsemi planeti podoben zemlji. Ako na Martu sneži, torej logično tudi dežuje. Iz tega sledi, da ga obdaja ozračje (atmosfera), ki je podobno našemu zraku. Vsled prevelikih preobratov, ki se po opazovanju zvezdoslovcov dogajajo na planetu, poplavo, ki velikanske dele suhe zemlje spreminjajo v morja, sneženih viharjev, ki pokrijejo vse s snegom, ni Mart pripraven za taka živa bitja kot s ljudje na zemlji. Odprto je še danes vprašanje, kako so nastali prekopi na Martu. S pomočjo daljnogledov so na Martu odkrili ravne črte, ki križajo suho zemljo na vse strani, ki vežejo kot prekopi morja. Ker so ravne in redne črte je nemogoče, da bi bile naravne tvorbe. Obenem je pa njih širina tako velika, da jih je nemogoče smatrati za umetno zgrajene vodne ceste. Zvezdoslovci so mnenja, da povzročajo optična zmotna podvojitve prekopov.

Stroj za izdelovanje steklenice.

Iznajdba stroja za izdelovanje steklenice Amerikane Owensa je povzročila v vseh državah veliko pozornost. Izdelovanje steklenice, kakršno je bilo doslej v navadi, naj bi se popolnoma opustilo in nadomestilo z izdelovanjem na stroju. Stroj proizvaja v 24. urah 30.000 steklenice za pivo ali vino. Gotovo je to izredno napredek in pomenja za doseganje proizvodnje velik preobrat. V Ameriki se je že izvršil ta preobrat. Stroj rabijo že v mnogih obratih in sicer delajo že v 17 steklarskih obratih s 109 stroji. Razen tega je naročenih še 12 strojev, tako da bo v najkrajšem času proizvajalo 121 strojev ogromne množice steklenice.

Tudi napredek v produkciji je v Ameriki izdaten. V steklarni American Bottle Co., Newark, so izdelali od 1. avgusta 1910 do 1. junija 1911 na stroju 11.772.576 ducatov steklenice. Ta preobrat je povzročil veliko brezposelnost med steklarji, ker je upeljava stroja popolnoma preobrazila doseganje izdelovanje. Od 242 ameriških steklarn je vzdržalo obrat v septembru, oktobru in novembru 1911 le 180 steklarn, 62 obratov je popolnoma počivalo. Zato je bila brezposelnost steklarskih delavcev ogromna. Od 8201 organiziranih izdelovalcev steklenice je bilo v septembru, oktobru in novembru 1911 popolnoma brezposelnih 1651 delavec, velik del ostalih delavcev pa deloma. Organizacija je izdala ogromne svote za podporo. Dohodki organizacije so znašali v omih treh mesecih 19.445 dolarjev, stroški pa so znašali v istem času 77.145 dolarjev. Ogromni deficit 57.700 dolarjev je izdala organizacija skraj le kot podpore brezposelnim.

V Evropi, posebno v Nemčiji, kjer je produkcija steklenice zelo velika, se ta preobrat še ni izvršil, čeprav je „ring“ (kapitalistična zveza) steklarskih industrialcev kupil Owensov patent za dvanajst milijonov mark. Da še niso upeljali ti industrijalec novega stroja iz obzirnosti in človekoljubnosti do delavstva, to je smo po sebi umljivo, ker kapitalistični družabni red ne pozna nobenih obzirnov do delavstva. V Nemčiji so postavili prvi stroj za izdelovanje steklenice po Owensovem patentu v juliju 1908 v steklarni Sinzig ob Renu. Družba Apollinarisbrunnen je zgradila posebno tovarno, v kateri izdelujejo steklenice zgolj na Owensovem stroju. V ostalih obratih stroja še niso močno upeljali, le 15 Owensovih strojev je doslej postavljenih. Zelo obširna Heyjeva steklarna v Gerresheimu ima 5 strojev, v Oldenburgu in Nienburgu sta pa dva; izreana pa moramo povdarjati, da v posameznih obratih ti stroji po več mesecev ne delajo.

Kako je mogoča ta silna razlika med nemškimi in ameriškim proizvajanjem? Prvič so mezdne delavce steklenice v Ameriki tri

do štirikrat višje kakor na Nemškem, torej se ameriškim kapitalizmu upeljava stroja mnogo boljše rentira kakor nemškemu. Znano je vendar, da ima kapitalizem le tedaj interes za upeljava strojev, ako se znižajo proizvodni stroški. Drugi vzrok, da se Owensovi stroji niso še tako razširili v Evropi je ta, da so steklenice izdelane na strojih mnogo manj trpežne, kakor steklenice ročnega dela. Steklenice, izdelane na strojih, nimajo veliko odporne sile proti močno šumečim piščam in takim, ki imajo veliko ogljikove kisline. Tovarnarji so pa prisiljeni, da izdelujejo le take steklenice, ki odgovarjajo vsem zahtevam, posebno pijače z ogljikovo kislino potrebujejo močne steklenice. Pijače, ki se pridelujejo in izvažajo v Evropi, kakor vino, pivo in naravne mineralne vode, leže precej dolgo po skladiščih. Ako napolni na primer vinski trgovec milion steklenic z vinom, ki čaka dostikrat po pet let, da ga razpeče, in če počasi vsako leto nekaj tisoč steklenic, tedaj ima prav občutno izgubo. Izguba pri steklenicah seveda ni tako velika, pač pa pri vinu, ki je tem dražje, čim starejše je. V Ameriki nimamo pijače, ki bi imela toliko ogljikove kisline, tudi ne leže tako dolgo po skladiščih, ni treba torej, da bi bile steklenice tako močne.

Po Avstrijskem in v Nemčiji iščejo po vseh steklarnah delavce, ki so spretni izdelovalci steklenice. Seveda bi tovarnarji raje izdelovali steklenice na strojih, ako bi steklenice, izdelane na Owensovih strojih, odgovarjale vsem zahtevam. V onih tovarnah, kjer že izdelujejo na ta način steklenice, leže v velikih kupih na gomoljane v skladiščih, ne morejo jih prodati, medtemko steklenice ročnega dela spravijo lahko v denar. Gotovo bodo odpravili tudi to zapreko in Owensovi stroji bodo delali tudi v Evropi. Kmetijska sestavina steklene mase, kakršna je sedaj v rabi, ne prenaša hitrega predelovalnega procesa kakor je običajen pri Owensovem stroju. Steklena masa je treba predelovati enakomerno, ohlajati se mora predvsem počasi, le na ta način dosežejo trpežnost, ki je glavni pogoj steklenice.

Usoda izseljencev.

V Kuritubi v Braziliji izhajajoči nemški časopis „Beobachter“ pripoveduje, kako se godi avstrijskim izseljencem na parnikih. List piše: „25. maja se je izkrcalo v Rio 1600 avstrijskih izseljencev, ki so namenjeni za južne pokrajine, en del od njih pa gre v Parano. Med novimi došleci pa je bilo 40 otrok bolnih, ki so bili v najhujšem stanju. Oboleli so največ vsled brezobzirnega ravnanja na ladji in vsled preslabih hrane. Pripeljali so se z onim zloglasnim parnikom „Zofija Hohenberg“ družbe Austro-Americana, čez katerega so se izseljenci že neteretokrat pritoževali pri nas. Avstrijska vlada bo izdelala izseljeniški zakon, da bodo izseljenci tudi v inozemstvu dobivali vladno zaščito. To vse je prav lepo. Ali pred vsem bi morala vlada varovati izseljence pred izkoriščanjem in nečloveškim ravnanjem na parnikih in v lukah, tukaj bi morala biti najprej stroga in izdatna kontrola. Vojvodinja Zofija Hohenberg, soproga avstrijskega prestolonaslednika, katere ime nosi izseljeniška ladja, bi morda lahko posredovala, da bi ostalo njeno ime v lepšem spominu. Z ženami in otroci se ravna na tem parniku najsirovejše, trpe vsled skrajno nedostatne prehranite in zbole, kar na parniku ne poznajo nobenih higijskih predpisov.“ List se moti, če misli, da bo pomagal poziv prestolonaslednikovi soprogi, naj posreduje. Morda bi bilo trgovinsko ministrstvo tako prijazno in se nekoliko pobrigalo za te razmere, saj dobiva iz za Weiskirchnerjev časov Austro-Americana vsako leto 2 miliona K subvencije. Tako visoka subvencija bi pač dala ministrstvu toliko pravice, da bi zahtevalo od družbe najravnar z izseljenimi človeki.

Nekaj nemških družin iz Šlezvik-Holsteinske je zapustilo na povabilo južnoamerikanske republike Uruguay svojo domovino. Kako se je godilo tem ljudem, o tem poroča „La Plata-Zeitung“: „Vlada v Uruguayu je na zahtevo industrijskega ministra dr. Aceveda angažirala šest kmetičkih družin iz Šlezvik-Holsteinske. Znano je, da je v Uruguayu poljedelstvo zelo malo razvito, da se tudi izseljenci ogibajo te države in da je nameščenje teh dru-

žin na enem izmed vzornih vladnih posestev eden izmed obilih vladnih načrtov povzdigniti republiko gospodarsko. Družine so dospеле v februarju. Vlada je vedela že pet mesecev prej o njihovem prihodu, a ni poskrbela za družine niti stanovanj, niti dela. Začasno so jih nastanili v silno preprostem „Hotel de Immigrantes“, kjer je bilo vse živo različnih živalic. Še bolj kot nesnaga je pa morila izseljence brezdelnost, ko so bile družine že nekaj časa v tem hotelu, se je vlada domislila, da jih mora odposlati na agronomično postajo v Paysandu. Brzokrajno so torej sporočili na postajo, naj pripravi stanovanja za družine izseljencev. Pet družin se je res odpravilo na pot, kjer so dobile 1300 hektarjev zemlje in kot stanovanja pa barake iz pločevine, ki je bila s štirimi, tudi pločevinastimi stenami, predeljena v pet prostorov brez oken, brez poda. Uboji izseljenci so se nastanili v teh prostorih, ker so upali, da jim preskrbi vlada v najkrajšem času bolj človeška stanovanja. Kadar je pripekalo solnce, se je razgrela pločevina tako, da so ubogi ljudje počepali po tléh, če je pihal pampero, je vladal v baraki leden mraz, če je deževalo, so bila lva vsa razmočena in v baraki je bila pravcata povodenj. Zbolele niso le žene in otroci, temveč tudi možje. Otroci so podivjali, ker so bili brez poka in ker niso imeli nobenega pravega domova. Družine so res dobile dogovorjeno mezdno, ali vsa živila, vsi predmeti, sploh vse je bilo dvakrat, trikrat dražje kakor vdomovini. Da bi sami pridelovali zelenjavo, ali da bi si nabavili živino, je bilo popolnoma izključeno, ker je vladal na tem vladnem „vzornem“ posestvu skrajni nered. Odrasla dekleta izseljencev so bila izpostavljeni največjim nevarnostim. Starši so jim morali slednjič poiskati službe pri nemških družinah v Argentini. A vlada se ne gane, da bi olajšala tem družinam bedno stanje.“

Najstarejša knjiga na svetu.

V poletnem času, l. 1907, so našli v Elephantine, trdnjavi ob južni meji Egipta, večje število papirusov, ki so bili popisani z eraričnimi (narečje, ki je sorodno hebrejščini) pismeni znaki. Spoznali so v njih listine in literarne fragmente neke židovske vojaške kolonije iz 5. stoletja (po našem času) v dobi perzijske vladavine. Poleg tega so našli zelo mnogo zapiskov na čepinjah. Papirusi so bili zelo dragi, zato so uporabljali za pisanje ubite lončene posode.

Papirusi, ki so bili po vsebini najvažnejši, so razpadli pri izkopavanju v prah. Vendar se je posrečilo človeški bistrornosti in spretnosti učenjakov, da so razpadle kosce sestavili v celoto. Mnogo važnega in velikega nudijo sestavljeni papirusi.

Vsebinska listin popelje neposredno v odtolčne verske boje in izpremembe židov. Tudi za ocenitev svetopisemskih zgodb so listine važne, ker prinašajo za njih razlago zanesljiv ključ. V listinah so našli tudi ostanke staro-orientalske pravične knjige, neko ljudsko pesnitev, ki je znana tudi vnašem času pod naslovom: „Zgodba Ahikvarjeva“. Ta zgodba je obdelana tudi v tobitške knjige svetega pisma. „Zgodba Ahikvarja“ je najstarejša ohranjena knjiga v svetovni literaturi. Le slučaj je, da se ne nahaja ta knjiga, katero imamo sedaj v prepišu iz 5. stoletja pr. Kr. r., med svetopisemskimi zgodbinami. Sličnost izrekov Ahikvarja z izreki v svetem pismu, je dokazana. Ahikvar je bil minister asirskega kralja Sanheriba. Ko je zavladal Sanheribov sin Asarhadon, je prišel Ahikvar v nemilost, ker ga je očrnil kraljev nečak Nadan. Ahikvar je bil obsojen na smrt. Ali uradnik, ki bi mogel izvršiti sodbo, mu je prizanesel. Egipčovski faraon je vesel Ahikvarjeve smrti, ki je pa v resnici še živ. Faraon pozove Asarhadona, nas izmed Asarhadonovih svetovalcev ni znal izvesti nalogo. Oni uradnik, ki bi bil moral usmrtniti Ahikvarja, prizna sedaj, da je ta še živ. Pripeljejo ga in modri mož svetuje v tej sili. V zahvalo mu izroči kralj zlobnega Nadana. Ahikvar nkaže, naj zvežejo njegovega sovražnika in ga pre-

tepejo. Potem ga zapre ob kruhu in vodi v temnico pri hišnem vходу. Kolikokrat je šel Ahikvar iz hiše ali se vrnil, je vselej Nadanu modro pridigoval. Pridige je zapoval Ahikvarjev služabnik. Nadan se od same zlobe tako napihuje, da slednjič — počil. Nauk te zgodbe je, da pogine zloben človek od srda nad modrostjo pravičnika. V današnjih političnih in znanstvenih bojih opazuje mo dostikrat resničnost tega nauka.

To je torej ena izmed pravljic, kakršne so nabrane v svetopisemskih zgodbah.

Mnogo važnejše nego stara orientalska pravlica so politični odloki in vloge, ki so prišli sedaj na dan. Židovsko občino v Elephantine so tvorili vojski najemniki, katerih je bilo 600—800. V teh listinah niso ohranjeni le sledov starejših židovske ljudske vere, listine razjasnjujejo tudi, kakšni uplivi so porodili ono mlajšo židovsko postavodajo, katero sta razglašala Ezra in Nehemia in ki je veljala v več kakor 200 let kot „božje razodetje.“

Ko so prišli Izraelci okolo l. 1400, pred Kr. r. iz puščave na vzhodu v Palestino, so častili boga Jahve, ki je prebival prvotno na nekem vulkanu vzhodno od arabskega zaliva. Bil je bog ognjenikovih izbruhov, ljubosumni, hitro zdražljivi bog svetopisemskih zgodb, ki se je prikazoval še le ponoči kot „kadečca se peč in ognjena baklja“. Povsod je imel altarje na katerih so mu darovali, v vsakem okraju, na vsakem holmu, pod vsakim zelenim drevesom. In nikakor ni bil edini bog, kakor nastopa v poznejših postavah. Sledov te ljudske vere, ki se je ohranila v oddaljenih židovskih naselbinah bolj čisto nego v Jeruzalemu, kjer so valovi neposredno verski boji, zasledimo v svetem pismu na mnogih mestih. Pri židih iz 5. stoletja najdemo to ljudsko vero, kakor je obsojalo okolo l. 650. pod vlado Psammetiha I. v Egiptu, ko so prišli židovski vojski v Egipt in Elephantine. Židovska zakonodaja iz leta 621. ni prav nič zadelo židov v Elephantine, ravno tako tudi ne zaključne reforme Ezrove in Nehemijeve pod perzijsko vlado. Postava iz leta 621. je na ljubo edinega svetišča boga Jahve v Jeruzalemu odpravila vsa ostala svetišča in pokončala vse vidne znake češčenja. Židje v Elephantine so kljub temu obdržali svoje svetišče, katero so jim egiptovski vojski l. 410. podrli.

Večkrat so potem prosili cesarjevega namestnika v Judeji, naj jim dovoli zgraditi novo svetišče, kljub postavi Ezrove in Nehemijeve. Ena izmed teh vlog iz l. 419. je ohranjena v najdenih papirusih. Se v l. 419. niso židje v Elephantini verovali v enega boga. Iz tega časa je namreč ohranjena davčna lista, iz katere je razvidno, da se je nabrana vsota porabila za svetišče bogu Jahve in dvema boginjama. Mnogobojstvo je bilo torej v tej vojaški koloniji v navadi, čeprav je bilas trogo upeljana od 30. oktobra 445 dalje Ezrova zakonodajna knjiga. Bogati babilonski židje so dobili l. 458 dovoljenje od perzijskega kralja Artakseksa I., da je smel duhovnik Ezra upeljati svojo zakonodajno knjigo v Judeji in Jeruzalemu. To dovoljenje jih je stalo mnogo denarja. Ko je Nehemija postal cesarjev namestnik v Judeji, se je uveljavilo Ezrovo zakonodajstvo, in od tega časa dalje je nastopila duhovska vlada. Preje so bili duhovniki brezuplivi. Polna svetloba zgodovinskih dejstev osvetljuje nam, ki je razumno še mlado, osebnodelo onega človeka, ki pa se tolmači po šolah in vernikom kot božje razodetje.

Nerazjasneno je bilo do sedaj, kakšno vlogo so igrali perzijski vladarji pri tej zakonodaji, ki je ustanovila židovstvo in je obenem temelj krščanske vere. Najdeni papirusi nas pouče tudi o tem. Med listinami je odtok perzijskega kralja Darija II. iz l. 419., ki urejuje praznovanje velikonočnega praznika „pash“ in praznika mazen. Perzijska dinastija je bila torej ona gonilna sila, ki je povzročila, da se je razširila nova židovska postava, katero je nje pisatelj prestavil v mračno dobo, da bi bolj uplivala. S tem je tudi dokazana listina, na podlagi katere je upeljal Ezra vojo zakonodajo.

Koški papirusov iz Elephantine, katere je zamogla človeška znanost razrešiti čez več kakor 200 let, so dokaz, da je vsa duhovna kultura na zemlji človeško delo in ne božje razodetje.

Srečka.

Anton Čechov.

Ivan Dmitrič, ki porabi letno z družino 1200 rubljev, s svojo usodo zadovoljen človek, sedi po večerji na divanu in bere časopis.

"Danes sem pa pozabila pogledati v časopis," reče njegova žena, ko je pospravljala po mizi. "Poglej, če so dobilki že razglašeni!"

"Da, tukajle," odgovori Ivan Dmitrič. "Ni morda tvoja srečka zapadla?"

"Ne, v terek sem plačala obresti."

"Katera številka?"

"Serija 9499, srečka 26."

"Tako, tako... Pokaži... 9499 in 26."

Ivan Dmitrič ni verjel na loterijsko srečo in bi drugičkrat za nobeno ceno ne pogledal dobitek, toda sedaj iz brezdelja in — ker je imel časopis ravno pred očmi — je iskal številko. In precej, kot v zasmeh njegovi neveri, se mu začrta v drugi vrsti zgoraj številka 9499 jasno v oči! Ne da bi pogledal številko srečke, da bi se prepričal, položil časopis na kolenca in občutil, kakor da bi mu kdo mrzlo vodo škropil po telesu, pod prsmi prijetno mrzlo, strašno in sladko!

"Maša, tukaj je 9499!" pravi z veselim obrazom.

Soprega gleda njegov začen obraz in razume, da se ne norčuje.

"Da... da... Resnica?"

"In srečka številka?"

"Ah, da! Še srečka številka. Sploh pa počakaj... naj bo! Ne, kaj misliš ti? Številka naše serije je tukaj! Toda, razumeš ti..."

Ivan Dmitrič se smeje široko in brezmisleno, medtem ko gleda svojo soprego, kakor otrok, kateremu se pokaže svetlikajoča se reč. Njegova soprega se tudi smehljaje: njemu kakor njej je prijetno, da je imenoval samo serijo in hitel dognati tudi številko srečke. Naslanjati se na mogoče reči, je tako lepo, tako sladko!

"Serija je tukaj," začne Ivan Dmitrič, po dolgem molčanju. To se pravi, lahko je, da smo kaj dobili. In to lahko, je vendar tukaj!"

"No, sedaj pogledaj!"

"Počakaj! Bodeva še prehitro očarava. V drugi vrsti zgoraj je, to se pravi, dobitek znaša 75.000. To ni denar, temveč moč, glavniča! In sedaj pogledam naenkrat v tabelo in tu — 26! Ah! Slušaj, če bi resnično bili tako srečni!"

Dvojica se začne smejati, tiho se gledata. Mogoča sreča jih je omamila, nista morala niti misliti, niti reči, zakaj bi rabila teh 75.000, kaj bi kupila, kam potovala. Misliata le na številki 9499 in 75.000, si jih slikata v svoji domišljiji in na mogoča srečo čisto pozabita.

Ivan Dmitrič gre, časopis v roki drže, večkrat iz enega kota do drugega in malo pomišlja, ko se je oprestil prvega vtisa.

"Kako, če bi zadela?" reče. "To bi bilo novo življenje, veselo in vse lepše, kakor dosedanje! Srečka je tvoja lastnina, toda če bi bila moja, bi pred vsem za kakih 25.000 kupil posestvo; 10.000 bi naenkrat raztrosil: novo pohištvo... potovanje, plačanje dolgov in tako dalje... Druge 40.000 bi naložil v hranilnico na obresti."

"Da, posestvo — to je lepo," pravi soprega, medtem ko sede in položi roke na kolena.

"Kje v Orelski guberniji... Prvi ne rabimo nobenega poletnega stanovanja, drugič nobenih dohodkov."

V njegovi domišljiji so tesne slike, ena prijaznejša in bolj poetična od druge, in v vseh slikah vidi samega sebe, sitega, mirnega in zdravega; gorko mu je, celo vroče! Tu leži, potem ko je snel del sladole, na vročem pesku ob reki ali v vrtu pod lipo... Vroče je... Sinček in hčerka se plazita za njim, brskata po pesku ali pa lovita hrošče v travi. On sladko spava, ne misli nič in čuti z vsem telesom, da mu ni treba ne danes, ne jutri, ne pojutrišnjem v službo. In če se ležanja naveliča, gre k mlatičem ali v gozd po gobe, ali gleda, kako lovi kmet ribe v mrežo. Če je zašlo sonce, vzame čunjo in mlo in gre h kopalnišni kočici, kjer se sleče, dolgo gladi z roko po golih prsih ter stopi v vodo... In v vrtu okoli temnih mehurjev od mila se premikajo ribice, majejo zelene vodne rastline. Po kopanju čaj z dobrih pecivom. Zvečer izprehod, ali sam, ali s sosedi...

"Da, lepo bi bilo, če bi človek imel posestvo," pravi soprega, zatopljen v misli; in na njenem obrazu je vidno, da je od te misli vsa očarana.

Ivan Dmitrič si slika jesen z

deževjem, mrzle večere, opojna pomladanska jutra. V tem času se mora nalašč dolgo izprehajati po vrtu, ali po bregovih reke, da se dobera premrazi, potem velik kozarec vodke, osoljene gobe s kumarami in — še kaj pičje. Otroci pritečejo iz vrta in vlečejo repe in sedkvice, ki diše po sveži zemlji... In potem sede na divan in počasi preliста kak ilustrirani časopis, pokrije si z njim obraz, odne vestjo in zaspi.

Poletju slede pasji dnevi, mrčno deževno vreme. Dan in noč dežuje, gola drevesa jokajo, veter je mokrotan in mrzel. Psi, konji, perutnina, vse je mokro, pobito, plašno. Ne moreš na izprehod ne iz hiše, ves dan korakaš iz enega kota v drugega in žalostno je gledati motne šipe. D'gočasno!

Ivan Dmitrič obstane in ogleduje soproga.

"Veš, Maša, jaz bi potoval v tujino," pravi, in začne misliti in si predstavljati, kako bi bilo lepo v pozni jeseni potovati v tujino, kamorkoli v južno Francijo ali Italijo... Indijo...

"Jaz bi tudi gotovo potovala," se oglasi soprega. "In sedaj pogledaj srečko številko!"

"Stoj! Počakaj!..."

Hodi po sobi in misli dalje. Porodila se mu je misel; kaj ko bi žena resnično potovala v tuje dežele? Potovati je prijetno, sam v veseli, brezskrbni družbi mladih in bujnih žensk in ne takih, katere vsi pot le na otroke mislijo in o njih govore, ki za vsako kopejko vzdihujejo, se tresajo. Ivan Dmitrič si predstavlja svojo ženo v železniškem vozu, s številnimi zahoji in kočarami; vzdihuje, stoka in se pritožuje, da jo na potovanju boli glava, da izda preveč denarja; vedno in vedno mora na postajah kupovati gorko in mrzlo vodo in kruh s sirovim maslom... Kosila ne sme kupiti, ker je predrag...

"Vsako kopejko si bo zaračunala," si misli, škilca na svojo soproga. "Srečka je njena in ne moja! In zakaj naj putujem v tujino? Kaj bi videla tamkaj? Sedela bi v hotelski sobi in jaz ne bi sme kamor... To vem!"

In prvič v življenju se mu je zazdelo, da je njegova žena postarša in grda, da diši vsa po kuhinji in da je sam še mlad, zdrav, krekav in svež, da bi se lahko drugič poročil.

"Gotovo je vse to neumnost in prismojenost," si misli, "ali zakaj naj ona potuje v tujino? Kaj razume ona? Ali ona bi potovala... Lahko si mislim... In zanjo je resnično vseeno, ali Rim, ali Bergen. Vedno bi me le motila. Lahko si mislim: kakor hitro bi imela denar, bi ga kakor imajo ženske navado, šestkrat zaklenila. Pred mano bi ga skrila... Svojim sorodnikom bi raztrosila denar in meni zaračunala vsako kopejko."

Ivan Dmitrič se spomni sorodnikov. Vsi ti bratci, sestrice, telke, strički bi prilezli, če bi kaj slišali o dobinku, začeli se po bebarsko smehljati, bliiniti se, lajati. Predrznji ljudje! Če jim daš nekaj, hočejo še več, in če ne — potem te bodo kleli, ter želeli vse mogoče nesreče. Ivan Dmitrič vidi sorodnike in njihovi obrazi se mu zde zopni in grdi.

"Taka sodrga!"

Tudi obraz zve se mu zdi zoprn in grd. V njegovi duši se kuha jeza proti njej in misli vesel: "Nič ne razume o denarju, zato je tako pohlepna. Če bi zadela, bi mi dala le 10 rubljev in drugo — pod ključ in zapah."

In ne gleda več smehljaje, ampak poln sovraštva na svojo soprogo. Tudi ona ga gleda, polna sovraštva in jeze. Ima svoje mavričnopisane misli, svoje načrte, svoje domišljije. Prav dobro razume, kaj misli njen mož. Ve, kako bo najprvo iztegnil kremplje po njenem dobinku.

"Na tuj račun se lahko prav dobro kaj izmisli," govori njen pogled. "Ne, ti se ne podstopiš!"

Njen mož pojmi njen pogled. Poln sovraštva v prsih, in da bi jezil svojo ženo, pogleda na četrto stran časopisa in oznani zmagoslavno:

"Serija 9499, srečka 46. Pa ne 26!"

Upanje in sovraštvo izgineta naenkrat in Ivanu Dmitriču in njegovi soprogji se dozdeva, da so sobe temnejše, manjše in nizkejše, da kruh, ki ga zvečer zavžije ta ne natisi, temveč žledeno škoduje, dozdeva se jima do sovečeri dolgi in dolgočasni...

"Sam vrag ve," pravi Ivan Dmitrič, ki je postal zopet vesel in dobre volje. "Kamor stopiš, povsod so smeti pod nogami. Nikoli niso sobe početeje. Moram iz hiše, vrag me vzemi! Grem in se na prvem jasenu obesim."

Skrivnosten obisk.

Mark Twain.

Ko sem pred kratkim "stopil v pokoj", se me je svojim obiskom prvi spomnil gospod, ki se je izdajal za cenilec in ki je trdil, da je v zvezi z oddelkom za notranje državne dohodke. Dejal sem mu, da doslej še nisem nikoli nič slišal o njegovem poklicu in opravilu, da ga vidim: ponudil sem mu stol.

Sedel je v zadregi sem bil, ker nisem dobro vedel, o čem bi se z njim razgovarjal, a čutil sem, da morajo biti ljudje, ki so priplezali do dostojanstva hišnega posestnika prijetni in neprislilni družabniki. Ker se nisem domislil nič pametnejšega, sem ga vprašal, če namerava v sosesčini odpreti trgovino.

Gost je priklimal. Svoje nevednosti nisem hotel razodeti, pa sem upal, da mi sam sporoči, kaj ima na prodaj.

Vprašal sem ga: kako gre kupčija, pa je dejal: "Tako, tako!"

Potem sem dejal, da se o priliki enkrat oglasim in da postanem njegov odjemalec, če mi bo njegova trgovina všeč.

Odgovoril je, da je trdno uverje, da nam bo njegova trgovina všeč — in da ni še nihče, ki je bil v kupčijskih stikih z njim, odšel, da bi se bil ozrl po drugem zastopniku njegove obrti.

Besede so bile zelo samozavestne, ampak odštevisi tisti prirodni izraz podlosti, ki nam je lasten vsem, je mož izgledal častljivo.

Sam ne vem, kako se je pravzaprav zgodilo, ampak kmalu sva bila vkup — z ozirom na razgovor seveda — in besede so tekle kakor ura.

Kramljala sva in kramljala in kramljala — zase trdim z vso gotovostjo. In smejala sva se in smejala in smejala — zanj lahko prišežem. Ampak ves čas sem ohranil svojega duha in s prirejenjo prekanjenostjo sem se spravljal na denj. Sklenil sem bil, da vzle iz njegovega temnim odgovorom izvlečem vse podrobnosti o njegovem opravilu iz njega — in sklenil sem bil, da izvlečem vse iz njega, ne da bi zašlutil moje namer.

Vjeti sem ga nameraval v globoko, prav globoko nastavljen past. Povedati sem mu hotel vse podrobnosti lastnega opravila in njega bo zapeljivi izbruh zaupanja seveda tako ogrel, da se spozabi in mi razodene vse svoje kupčijske zadeve, preden zasluži moju namero. Moj dragi sem si mislil, ne več, na kakšnega starega lisjaka si naletel! Dejal sem mu:

"Stavim, da ne uganete, kaj sem to zimo in prejšnjo pomlad zaslužil s svojimi predavanji?"

"Ne — tega ne morem, in če bi slo za moje lastno življenjeje. Čakajte — čakajte. Mogoče takole dva tisoč dolarjev? Ampak ne — ne, cenjeni gospod, vem, da toliko niste mogli zaslužiti. Recimo sedemnajststo, kaj?"

"Haha! Vedel sem, da ne uganete. Dohodki od mojih predavanj poslednjo pomlad in to zimo sa znašal štirinajststosemstoindvajset dolarjev — kaj pravite na to?"

"Oh, oh, to je čudovito, čudovito. Hočem si zapisati. Pa pravite, da to ni še vse?"

"Vse? Kaj še! Moji dohodki od buffalske "Extrapost" za štiri mesece so znašali okroglo — no, kaj poročete k osmim tisočem dolarjev?"

"Kaj počem? To rečem, da bi se tudi rad enkrat kopal v takem oceanu izobilja. Osem tisoč! To si hočem zapisati. Hm, cenjeni gospod — in po vsem tem bi še sklepali, da imate še nadaljne dohodke, kaj?"

"Hahaha! Nahajate se, če se smem tako izraziti, šele v predmestju mojih dohodkov. Tu je moja knjiga: "Nadolžni na potovanju" — cena 3 dolarje 50 centov do 5 dolarjev, po vezbi. In zdaj poslušajte. Poglejte mi v oči. V polpetem mesecu se je te knjige prodalo 95.000 izvodov — da ne govorim o razpežanju pred tem časom! 95.000! Pomislite. Za vsak izvod povprečno štiri dolarje. To znese skoro štiristisoč dolarjev, moj dragi. In polovica je moja!"

"Pravični Bog! Tudi to vknjižim. Štirinajst — sedem — pedeset — osem — dvesto. Summa summarum — častna beseda, skupna vsota znaša okroglo dvestoindvajset dolarjev do štirindvajset dolarjev. Ali je to mogoče?"

"Mogoče! Če se je vkradla napaka, tedaj le na to stran, da sem svoje dohodke prenikzo ocenil. Dvestoštirindvajset tisoč dolarjev v

gotovini — to so moji letošnji dohodki, če znam prav računati."

Potem je gospod vstal, da se poslovil. Spreletelo me je neprijetno čuvstvo, da sem razodel namera brez koristi svoje skrivnosti, in glede na to, da sem vsled začudenih vzklikov tuje svoje dohodke znatno pretiral. Toda ne: v poslednjem trenutku mi gospod izročil veliko kuverto rekoč, da so v njej njegova kupčijska naznanila; da notri vse najdem; da bo zelo srečen, če postanem njegov odjemalec — ponosen da bo na takega bogatega odjemalca; da je smatral pač mnogo ljudi v mestu za bogate, a da so se izkazali, ko so stopili z njim v dotiko, za berače, ki se komaj preživljajo, in da je v resnici že dolgo, jako dolgo, odkar je gledal bogatega človeku iz obličja v obličje, govoril z njim in se ga dotaknil z lastno roko, da se ne more premagovati in da ga mora objeti — za veliko uslugo da bi si štel, če mu dovolim, da me objame.

To mi je tako močno ugajalo, da se nisem nič zoperstavljal, in sem tuju preprostega srea dovolil, da me objame in da potoci nekaj tolažilnih solz po mojem vratu. Potem je šel svojo pot.

Ko je odšel, sem razvil njegova kupčijska oznanila. Štiri minute sem jih prav skrbno študiral. Potem sem poklical kuharico rekoč: "Primitite me, omedlevam."

Ko se mi je polagoma zopet vračala zavest, sem jo poslal v tovarno za rum na cestnem vogalu in si najel umetnika, ki je za tedensko plačo po noči šel in preklinjal tuje in me po dnevi drezal v rebra, keadar se zadela na težavno mesto.

Eh, kakšen zlodej je bil! Njegovo "kupčijsko oznanilo" ni bilo drugzaga kot malopridni davčni listek — dolga vrsta nesramnih vprašanj o mojih privatnih zadevah, ki so zavzemala velik del štirih tiskanih strani — vprašanj, ki so bila tako bistroumno izmordovana, da najstarejši človek na svetu ne bi uganil, kam pes tace moli — vprašanj, ki so bila preračunljiva, da prizadeta prisilijo, da navede štirikratne dohodke, ako se hoče izogniti krivi prisegi. Oziral sem se po luknji, skozi katero bi se zmužal, a je mi bilo. Vprašanje številka 1. je obsegalo moj slučaj tako veličavno in široko, kakor dežnik navadno praviljšče.

"Kakšni so bili minulo leto vaši dohodki iz trgovine, obrti ali poklica, kjerkoli ste opravljali?"

In to vprašanje je podpiralo trinajst drugih, prav tako radovednih vprašanj, katerih najskromnejše seje zanimalo za to, če sem zagrešil kak vlom ali estni rop, ali če sem si pridobil dohodke s požigom ali kakim drugim tajnim sredstvom, ki ne bi bilo navedeno pod točko!

Jasno je bilo, da me je tuje zapeljal v smešno vedenje. To je bilo prav jasno, pa sem šel in si najel še drugega umetnika. S tem da je zgačkal moje bahavost, me je zapeljal tuje, da sem navedel svoje dohodke z dvestoštirindvajset tisoč dolarjev. Od teh jih je bilo po zakonu tisoč davka prostih — edina svetla točka, ki sem jo opazil, ampak bila je le kapljica v morju. Po zakonitih petih procentih sem moral vladi plačati strašen znesek desetstosemstoindvajset dolarjev dohodarine.

(Takoji pripominjam, da tega nisem storil.)

Poznam zelo bogatega moža, njegova hiša je palača, kraljevsko obudeje in njegovi izdatki so ogromni; vzle temu nima dohodkov, kakor sem se pogosto prepričal v davčnem seznamu. Na tega sem se obrnil za svet v hudi stiski. Vzel je moje strašne navedbe lastnih dohodkov, nataknil očala na nos, vzle pero v roko — in glej! Kakor bi trenil, sem bil berač. Strašno enostavno in gladko je slo. Dosegel je to, da je spretno uredil račun "odbitkov". Nastavil je moje državne in občinske davke" na toliko in toliko; maje "izgube vsled požarov, havarij itd." na toliko in toliko; "moje izgube pri prodaji zemljišč" — pri prodaji živine" — "pri stanarinah" — "pri posojilih in obrestovanju" na toliko in toliko — ne glede na to, da "je bila moja plača kot uradnika armade, mornarice itd. Zedinjenih držav že prej obdačena." Iz vseh teh reči je spravil čudovite "odbitke" in ko je dokončal, mi je izročil papir, pa sem takoj zagledal, da je bil v poslednjem letu čisti dobiček mojih dohodkov tisočdvestoindvajset dolarjev in štirideset centov.

"Tisoč dolarjev," je dejal, "je davka prostih; pojdite v urad, potrdite te navedbe s prisego in

plačajte davek od dvestoindvajset dolarjev in štiridesetih centov."

(Med tem govorom mu je sinček Willy izmaknil bankovec za dva dolarja iz vestije in izginil, in stavi, kar hočete, da bi maličnik, če bi ga jutri obiskal moj tuje, svečano utajil svoj dohodek.)

"Ali delate," sem dejal, "sami vselej take "odbitke"?"

"Menda! Brez letih resničnih klavzul, ki figurirajo pod naslovom "beraško paleco vsled podpiranja te zaničevane, malopridne, roparske in tiranske vlade."

Ta gospod stoji visoko nad najboljšimi od solidnih meščanov — nad možni moralne veljave, trgovske dostojnosti, neoporečne družabne neomadeževanosti — pa sem se uklonil njegovemu zgledu. Napotil sem se v davkarijo, vstopil pred obtožujoče poglede svojega gosta in s prisego potrdil laž za lažjo, goljufijo za goljufijo, podlost za podlostjo, da je bila moja duša za palec nadebela okovana s krivimi prisegami in da sem za zmerom izgubil spoštovanje do sebe.

Ampak kaj za to? Nič drugega nisem storil, kar leto za leto ponavlja na tisoče najodličnejših, najbogatejših, najbolj čaščenih in spoštovanih mož v Ameriki. In zato me prav nič ne boli. Nič se ne sramujem; zaenkrat o stvari ne bom mnogo govoril in se bom čul pred ognjem varnih rokavic, da ne zagazim v strašne navade.

Priznanja zločincev.

Dva kriminalistična slučajja najnovejšega časa nudita prilike, da se enkrat obdela poglavje o priznanjih zločincev. Prvi slučaj se je pripetil v Berlinu; na videz slaboten in v resnici težko bolan človek je izvršil roparski umor in pritej priliki pobol troje ljudi. Može dejanje popolnoma prizna! Nočejo pa mu verjeti, da bi bil zločin izvršil sam. Slišli so v njegova, da naj imenuje svojega sokrivca.

Drugi slučaj se je pripetil v New orku. Tamkaj je pred leti neki sluga vzel zločin svojega gospodarja nase in je za svoj namišljeni, od njega samega priznani zločin bil obsojen na trideset let ječe. Odsedel je bil že nekaj let, ko je prišla resnica na dan.

Toda s tema slučajema se ne bomo bavili, baviti se hočemo temveč z različnimi okolščinami, iz katerih se porodi priznanje, ki po besedah profesorja kazenskega prava na praški univerzi ne more nikoli veljati za dokaz dejanja, marveč se sme smatrati le kot dokazljivo sredstvo. Baviti se hočemo s tem, kako je mogoče, da vzame nedolžnik zločin, ki ga je izvršil drugi, nase.

V prejšnjih stoletjih so se priznanja izsiljevala z natezalnimi in nam se še danes ježijo lasje, ko samo beremo, kaj so z ubogimi obdolženici včasih vse počeli. Toda predaleč tudi naša doba od takih strahot še ni. Res, da danes nimamo več tistih pekelnih instrumentov, s katerimi so nekot trpinčili ljudi, toda ljudje in tudi zločinci so postali danes nervoznejši in na marsikateroga modernega človeka učinkuje duševna natezalnica dolgih zasliševanj veliko močnejše nego pa kratka procedura s palčnimi vijaki in sličnimi instrumenti pri naših prednikih.

Včasih pa se stori še kaj več. Pripoveduje se o preiskovalnem sodniku, ki je kot hudega kadilca znanega moža v preiskovalnem zaporu pripravil do priznanja s tem, da je zločince, ki je bil v preiskovalnem zaporu seveda popolnoma odtegnjen nikotinomu užitku, sprejel kadeč ter mu je, ko je videl, kaj je zločince slastno vsrkaval vonj cigare, prijazno ponudil cigaro. Ujetnik je radostno segel po dolgo pogrešanem užitku. Kriminalist je segel počasi po vžgalice in ko je bil ravno na tem, da zapali žgice, reče povsem dobrodušno: "Toda naprej, prijateljček, mi povejte, kako je bilo že z vašo zadevo?" In v tem trenutku je, omahujoč med hrepenjem po cigari in med tem, da bi jo moral še dalje pogrešati, svoj zločin priznal.

Leta 1820. so našli slikarja Gerharda von Kügelgen — znamenitega Götthejevega portretista — umorjenega na poti iz Losenhitza v Draždane. Stopinje, kakor se je zdelo, dveh oseb so pe-rotil papir, pa sem takoj zagledal, da je bil v poslednjem letu čisti dobiček mojih dohodkov tisočdvestoindvajset dolarjev in štirideset centov.

"Tisoč dolarjev," je dejal, "je davka prostih; pojdite v urad, potrdite te navedbe s prisego in

terja in mnoga znamenja so kazala pri obeh umorih na istega zločince in da je pri prvem zločinu iskati roparja med vojaki.

Kmalu se je oglašil židovski trgovec, ki je izpovedal, da je dan po umoru Kügelgena, ko ta vest po mestu ni bila še tako znana, kupil od nekega artilerista srebrno uro. Uro so spoznali za last umorjenega slikarja.

Zidu so pokazali vse artileriste v kasarni; tistega, ki mu je bil prodal uro ni našel. Še tisti dan pa je srečal nekega vojaka v meščanski obleki in zdelo se mu je, da je to prodajalec ure. Navrgnil ga je, mož — po imenu Ivan Fischer — je zmedeno odgovorjal. Fischerja so aretirali. Mož je tajil, da bi bil židu prodal uro, postal pa je vsled tega sumljiv, ker je trdil, da o roparskem umoru Kügelgena, o katerem je govorilo vse mesto, ni nič vedel. Toda drugi dan je priznal, da je uro židu prodal, da pa Kügelgena ni bil umoril, temveč je bil uro našel. Ko je pa nato priznanje preklekal, si je moral zopet obleči vojaško uniformo, na kar je bil z židom še enkrat konfrontiran. Žid je sedaj dolžno izpovedal, da mu ta ni prodal ure. Tako so vsi indiciji proti njemu nenadoma padli v prah. Vkljub temu so ga obdržali v zaporu, ker so občinstvo in sodnije bile uverjene o njegovi krivdi. In štirinajst dni nato je priznal, da je slikarja umoril, med tem ko umora na mi-zakškim pomočnikom ni priznava. Da, pozneje je tudi ta umor priznal. Zopet dan pozneje, 20. aprila, so ga peljali na mest, kjer sta bila obadva umorjena, in Fischer je obstal pri svojem priznanju dvojnega umora, češ, da bi, ker so ga tako po nedolžnem osu-mili, rad umrl. Dne 23. aprila je svoje priznanje ponovil, 27. aprila ga je zopet preklekal.

Med tem se je oglašil 24. aprila drug židovski trgovec, Löbel Graf, ki je pred sodnijo izpovedal, da je od nekega artilerista Kalfotna kupil oblečilo in je, ker so se mu leta zdela sumljiva, Kalfotna ponovno izpraševal, odkod je vse to dobil. Kalfotfen da je najprej na različne načine skušal izbegniti pravemu odgovoru, naposled pa je priznal, da je te stvari kupil od zaprtega artilerista Fischerja.

Kalfotna, ki kot strežaj ni bival v kasarni, so aretirali. Našli so v njegovem stanovanju ključke, ki so bili Kügelgenova last. Dejal je, da so biti ti ključki v oblekah, ki jih je bil kupil od Fischerja. Fischer je priznal, da je obleke prodal Kalfotnu, toda preden je bil zapisnik prečitana, je to priznanje zopet preklekal, češ: "Sedaj ne znam nič povedati, moja pamet je obstala. Jaz nisem umoril Kügelgena niti Winterja in sem samega sebe po krivem obdolžil samo iz strahu pred še težjim zaporom."

Končno je Kalfotfen pod bremenom težkega dokazilnega materiala priznal obadva umora in Fischerja proglasil za čisto nedolžnega. Tudi prvi židovski trgovec je končno spoznal v Kalfotnu onega, ki mu je bil prodal uro.

Tako sta se zdela obadva umora pojasnjena. Tu pride sedaj naenkrat Kalfotfen s trditvijo, da je Fischer obeh umorov skriv. Pri tej trditvi je vztrajal tudi še, ko je bil s Fischerjem konfrontiran in je le ta krivdo odločno tajil in je končno tudi sodišče jasno dokazalo njegov alibi. In še na šafotu je Kalfotfen zaklekal: "Gospoda moja, Fischer je zaslužil tisto kazen kakor jaz!" Nato je mirno sprejel smrtni udarec. In vendar je bilo brez dvoma dokazano, da so bile te obdolžitve pred obličjem smrti ravno tako neresnične kakor ponovna priznanja Fischerja.

Ta samopriznanja so bila po mnenju Fischerjevega zagovornika, znamenitega jurista, pripisati samo službeni vnetosti preiskovalnega sodnika, ki si je bil vtepel v glavo, da je Fischer kriv, in se je končno hotel rešiti smna, da bi bil Fischerja na kakršenkoli način prisilil do priznanja.

Pomisliti je treba, da so bila ta priznanja izrečena, dasi je slo za življenje in smrt. Koliko lažje se tako priznanje izreče, kadar se ima obdolženec bati samo daljših zapornih kazni in če obdolženec v taki zaporni kazni ne vidi nič drugega nego preskrbo.

Tudi moment, ki je prišel pri Fischerju v poštev, namreč strah, da bi si s tajejenjem še poslabšal svoj položaj, da pa odvrne s priznanjem morda najhujše, ta moment prihaja pri mnogih zločinih neredko v poštev. Tako je bil na Dunaju italijanski delavec na lastno priznanje zara-dil roparskega umora obsojen na šest let težke ječe. Ko je bil že devet let v ječi obsojen, so naenkrat izsledili pravega zločince,

ki je svoj zločin tudi sam priznal. Italijan je sedaj priznal, da je na celi zadevi popolnoma nedolžen, toda mislil je, da bo vendar le obsojen in je hotel s priznanjem v ugodnem smislu vplivati na sodnike.

Da vzamejo drugi kak zločin znanec ali sorodnikov nase, to se dogaja iz najrazličnejših motivov. Revetži se dajo z denarjem ali darovi podkupiti čisto tudi samo s kakim darilom, ki ga dobe njihovi svojci.

Takisto se dogaja, da vzamejo zločinci, ki stojijo zaradi dokaznega zločina že pred sodiščem, še zločine, ki so jih drugi zagrešili, na svoj hrbet, ker so si tako got

IVANHOE.

Roman. Spisal Walter Scott
Poslovenil J. Z.

"Hm, v tvoji oblasti sem," je rekel vitez. "Obdržaj rog, ako te veseli..."

"Ali mi ne bodeš storil nič žalega?" je vprašal Vamba.

"Nič, malopridnež!"

"Zastavite viteško besedo!" je nadaljeval Vamba in se previdno bližal.

"Moja viteška beseda!"

"Dobro! Zdaj sta pogum in neumnost zopet združena!" je vzkliknil Vamba in pognal konja, da je prijel kraj viteza. "Ni sem prijatelj takih sporov kot menih, kateremu ste priložili tako gorke, da je preobračel kozolet. Pa vendar — ako se ne motim, bo pogum kmalu pokazal, kaj zna. Tam, v grmovju je raupita družba v zasedi!"

"Kako to?" je vprašal vitez.

"Ker vidim blešč čelade skozi grmovje. Ako bi bili pošteni ljudje, bi čakali na potu. To grmovje je zelo priljubljeno vitezem sv. Nikolaja."

"Da, govoriš resnico," je rekel črni vitez in spustil krinko na obraz.

Krinko je zaprl ob pravem času, ker so iz grmovja prifrčale tri strelice, iz med katerih bi bila ena obtičala v njegovih možganih, da ni o pravem času spustil krinke na obraz, od katere je strelica brezumno odletela v stran. "Hvala kovaču," je zamrmral vitez. "Vamba, po njih!"

Zahajal je proti grmovju, iz katerega se je prikazalo sedem jezdecev z uravnanimi sulicami. Zadele so ga tri sulice, ki so se zlomile, kakor bi zadele ob železen zid.

Oči črnega viteza so žarile skozi krinko. Vstal je v stremenih in glasno zaklical: "Fantje, kaj to pomeni!"

Napadaleci so odgovorili s tem, da so izdali meče in zaklicali: "Samodržec umri!"

"Ha, sv. Edward! Ha, sv. Jurij!" je dejal črni vitez in pri vsakem klicu udaril. "Ali je to izdajstvo?"

Napadaleci so bili predrzni ljudje, vendar so se pa unikali pred njegovo močno roko, ker so vedeli, da vsak udarec prinaša smrt. Najbrž bi bili zbežali, da ni v osodepolnem trenutku prijel izza grmovja vitez v modri viteški opravi z uravnano sulico, s katero ni nameril v jezdece, temveč na konja, katerega je raulil smrtno.

"To je bila lopovščina," je zapil črni vitez, ki je padel s konjem.

V tem trenutku je Vamba zatrobil v rog. Morilci so osupnili in se umaknili za trenotek, Vamba je pa na črnemu vitezu priskočil na pomoč, dasi je bil slabo oborožen.

"Stran vas bodi, strahopetci," je zaklical morilec v modri viteški opravi. "Ali bežite pred rogom norca!"

Vsled zamahovanja so zopet naskočili črnega viteza, ki se je naslonil na hrast in od spredaj z mečem odbijal napadalec.

Izdajalski vitez si je dal primesti drugo sulico. Čakal je ugodne prilike, ko bo njegov nasprotnik v najhujšem boju, da ga s sulico pritrudi k hrastu. Ali tudi ta namen mu je preprečil norec.

Vamba, ki je svojo moč nadomeščal z urnostjo in katerega so napadaleci malo opazovali, je v odločilnem trenutku konju presekal kite na nogi.

Vzlic temu je bil položaj črnega viteza zelo opasen, ker so od vseh strani sili proti njemu morilec v oklepah. Ko je bil v najhujši stiski, je prifrčala iz gozda strelica in zadela enega napadaleca v oko, da se je mrtev zgrudil na tla. Za strelico so pa udri iz goščave osvobodenci.

Njim na čelu sta bila Lokslej in menih, ki so napadalec kmalu ugnali v kozji rog. Nekateri so ležali mrtvi, drugi pa težko ranjeni na tleh.

Črni vitez se jim je zahvalil za pomoč, potem se je pa obrnil proti Vambu:

"Izvedeti hočem, kdo me je napadel. Vamba, odpi krinko modremu vitezu. Dozdeva se mi, da je napadalec zapovedoval."

Norec se je približal voditelju morilcev, ki je vsled padeča ležal ranjen pod konjem in se ni mogel braniti, ne bežati.

"Pogumni gospod," je spregovoril Vamba. "Zdaj moram sprejeti nalogo vašega oproda, kot sem že doigral nalogo vašega konjarja. Najprvo sem vam pomagal raz konja, zdaj vam moram pa še odvzeti težki oklep."

Po teh besedah mu je snel čelado in črni vitez je zagledal sive lase in obraz, katerega ni pričakoval na tem mestu.

"Valdemar Fitzurse!" je rekel čudeč se, "kaj je tebe napotilo k takemu črnemu dejanju?"

"Rihard," je rekel vitez, "ti ne poznaš ljudi, ako neveš kako učinkujeta na vsakega Adamovga sina častihlepnost in želja po maščevanju!"

"Želja po maščevanju!" je odgovoril črni vitez. "Nikdar ti nisem storil krivice — nad menoj se ne moreš maščevati."

"Rihard, moja hči — — — katero si zavrzel! Ali nito oblatenje Normana, katerega kri je plemenita kot tvoja?"

"Tvoja hči?" je odgovoril črni vitez. "To je prazen in domišljav izgovor! — Ljudje umaknite se! Govoriti hočem z njim. — Fitzurse govori resnico! Kdo te je najel za to izdajalsko delo?"

"Sin tvoje očeta!" je odgovoril Valdemar, "ki le maščuje tvojo nepokorščino napram temu očetu."

Na obrazu Riharda so se pokazale temne poteze, ki so izginile, ko so boljši čuti zmagali v njem.

"Fitzurse, ti ne prosiš za svoje življenje," je vprašal premagane viteza.

"Kdor je levu prišel v šape, vé, da bi taka prošnja ne izdala nič!" je odgovoril Fitzurse.

"Imej življenje, ne da bi prišel zanj!" je rekel Rihard, "lev se ne hrani s takimi, ki se ne morejo braniti! — Imej življenje, toda s pogojem, da v treh dneh zapustiš Anglijo, svojo sramoto skriviš v svojem normanskem gradu in nikdar ne izrečeš, da te je Ivan Anjuški najel za lopovsko delo. Ako te zasačijo po treh dneh v Angliji — ali če spregovoriš le besedico, ki bi onečastila čast moje hiše, tedaj obljubim pri sv. Juriju, da zate tudi altar ne bo zavetišče. Obesiti te bom dal na streho tvoje gradu, da boš za hrano vranom. — Lokslej dajte temu vitezu konja. Opazil sem, da so vaši fantje polovili konje. Dovolite mu, da odide v miru."

"Ako ne bi čul glas, ki je navajen zapovedovati in katerega je treba ubogati," je odgovoril osvobodeneč, "te da bi za morilecem poslal psičo, ki bi mu okrajšala dolgo pot!"

"Loksley, v tvojih prsih je angleško sree," je rekel črni vitez. "Pogodil si, ako praviš, da me moraš vbogati — jaz sem Rihard Angleški!"

Pri teh besedah so osvobodenci poklekli in prosili milosti za storjena hudodelstva.

"Prijatelji, vstanite!" je rekel Rihard. "Vstanite! — Za prestopke ste storili pokoro, ker ste pomagali mojim nesrečnim podložnikom pri Torkvilstonu in danes svojemu vladarju! Vstanite, v prihodnje pa boste dobri podložniki! — Ali ti vrli Loksley — — —"

"Gospod ne imenujte me Loksleya, temveč poznajte moje pravo ime, ki je znano tako daleč naokrog, da ga je čulo tudi že vaše uho. — Jaz sem Robin Hood iz Šerwoodške šume."

"Kralj izobčenev in knez vrlih fantov!" je rekel kralj. "Verjem, da je odpuščeno vse, kar se je zvršilo tekom moje odsotnosti."

"Da," je rekel Vamba. "Zdaj je mačka ušla iz vreče!"

"Ej, Vamba, ali si tu? Misliš sem, da si ubežal!"

"Ubežal," je vzkliknil Vamba. "Ali ste kedaj že doživeli, da se je neumnost ločila od poguma?"

"Confiteor! Confiteor!" je prišel ponižen glas poleg kralja.

"Moja latinščina me zapuša — ali priznam svoje grehe in prošim odpuščanja, predno umrjem."

Rihard se je obrnil in je videl živahnega meniha klečati na trati in moliti rožni vence. Poleg njega je ležala gorjača, katero je spretno rabil v boju.

Bil je podoben skesanemu grešniku — zavijal je oči, zategoval usta in bil je podoben smešnjaku, ker je iz njega povsod zijala malopridnost.

"Blazni menih, zakaj si potrt?" je vprašal Rihard; "ali se bojiš, da bo škof izvedel, kako služiš sv. Devici in sv. Dunstanu? — Pst. Ne boj se nič! Rihard Angleški ne pripoveduje skrivnosti, katere je izvedel pri polni čaši."

"Milostljivi vladar," je odgovoril menih, "ne bojim se križa, marveč me je strah le pred žezlom. Ah, moja brezbožna pest se je drznila dotakniti ušesa mazičenca!"

"Ha, ha!" se je smejal Rihard. "Ali piha veter od te strani? — Seveda, pozabil sem udarec. Ako si me poštono vdaril — ti ljudje so bile priče — sem te poštono tudi plačal. Ali misliš, da ti še kaj dolgujem?"

"Bog obvaruj!" je odgovoril menih. "Svoj udarec sem dobil poplačan z odušnimi obrestmi. — Naj vaše veličanstvo vsak dolg poplača tako bogato!"

"Ako bi mogel plačati dolgove z udarci, tedaj bi se moji upniki

ne pritoževali radi moje počasnosti," je menil Rihard.

"Ako bi le vedel," je prišel menih znova z hinavskim glasom, "kako se bom moral pokoriti za moje predrzno dejanje?"

"Ne govori o tem," je rekel Rihard. "Kdor je sprejel že mnogo udarcev od paganov in nevernikov, lahko sprejme enega, katerega mu je dala sveta roka. Menih! Ali ti tebi in cerkvi izvršil uslugo, ako izposlujem dovoljenje, da smeš sleči knuto in vstopiti v mojo telesno stražo?"

"Moj gospod!" je odgovoril menih. "Odpustite mi, ko veste, da v meni tiči ta greh in lenoba! Sv. Dunstan je stal čestokrat pozabljen v kotu, ko sem odšel, da ustrelim srnaka! — Včasih sem bil zunaj moje koče po noči. — Pa ne vem kje? — In sv. Dunstan se ne pritoži, marveč je vedno miren v kolikor mora biti miren svetnik iz lesa! — Ako bi storil le kakšen korak na stran, bi šel tolažiti kakšno vdovo ali streljat divjačino, tedaj bi takoj rekli: Kje je duhovniški pes? Kdo je videl prokletega meniha? — Ali zanikrni duhovnik postreli več divjačine kot polovica družih ljudi. — On lazi za boječimi srnaki — itd. — itd. — Gospod! Zavolje tega vas prosim, da me pustite, kjer ste me našli. Ako mi pa hočete izkazati milost, tedaj me smatrate za revnega kopmanhurstskega meniha, ki sprejme rad vsak dar."

"Razumem," je rekel Rihard. "Sveti puščavnik ima dovoljenje, da v svojih varnikljskih šumah sme loviti divjačino. Moj kletar bo dobil nalog, da mu vsako leto uroči sodček sekta, meh malvažica in dva sodčka pive."

"Toliko zame!" je rekel menih. "Ali sv. Dunstan —?"

"Bo dobil novo altarsko ogrinjalo," je rekel kralj in se prikrižal. "Ali ne norčujemo se! Bog bi nas lahko kaznoval, ker mislimo bolj na norčije kot na njegovo čestčenje."

"Za mojega patrona jamčim jaz —," je rekel šaljivo menih.

"Jamči zase!" ga je opominjal Rihard resno in ponudil menihu desnico, katero je menih poljubil in se spustil na kolena.

"Moji roki ne izkazuje časti, kakeršno si izkazal moji pesti," je prijel Rihard smehljaje. Pred pestjo si se valjal v prahu, pred roko pa le klečal."

V tem trenutku sta prišle dve drugi osebi.

Eno in štirideseto poglavje.

Nova došleca sta bila Vilfred pl. Ivanhoe na kobilah opata in Gurt na bojnem konju Vilfreda.

Vilfred se je čudil, ko je videl svojega gospodarja okrvavljenega, krog njega pa šest do sedem mrličev in tolpo izobčenev.

Ni vedel ali bi kralja nagovoril kot potujočega viteza, ali s katerim drugim imenom.

"Vilfred ne skrbi!" je rekel kralj, ki je videl na njegovem obrazu gube skrbi. "To so poštene in zvesta srea, če tudi včasih zaidejo s pravega pota."

"Gospod Vilfred pl. Ivanhoe," je rekel pogumni Lokslej. "Dovolite mi, da izrečem, da kralj nima zvestejših podanikov kot smo mi!"

"Ne dvomim o tem," je spregovoril Ivanhoe, "ker vidim vas na čelu čete! Ali kaj se je zgodilo tu?"

"Ivanhoe, izdajstvo proti naši osebi!" je odgovoril kralj. "Ali hvala tem vrlim možem, prejeli so svoje plačilo. Pa tudi ti," je nadaljeval smehljaje, "si izdajalec! Ali nisi imel ostati v opatiji, dokler se ne zaeljijo tvoje rane?"

"Zacelile so se! Zakaj ste užalostili svoje zvestega služabnika in se izpostavljate takim nevarnostim, kot da bi vaše življenje ne bilo več vredno kot navadnega viteza, ki lastuje le sulico in meč?"

"Rihard Plantagenet ne želi druge slave kot one, katero si je priboril s sulico in mečem."

"Visoki gospod! Vaši državni preti državljanska vojna — vašim podložnikom vsakovrstno zlo, ako izgubijo svojega vladarja?"

"Ha, moja država in moji podložniki!" je zaklical Rihard. "Povem ti, da mi najboljši med njimi plačajo vsako neumnost z obrestmi? N. pr. Moč zvesti služabnik Vilfred, ki noče poslušati mojih ukazov in mi pridiguje, ker se ni hotel ravnati natančno po mojih navetih! Kdo izmed naju ima pravo delati očitka? — Ali odpusti zvesti Vilfred! Čas, katerega sem prebil v Angliji nepoznan, naj služi mojim prijateljem, da zberejo bojne sile, da mi bo mogoče na čelu močne vojske kaznovati izdajstvo. Estoville in Bohum ne moreta pred štiri in dvajsetimi urami pričeti s prodiranjem proti Yorku. Počakati moram še poročil iz juga in severja. Naš kancelar mora osigurati London. Ako bi nakrat nastopil,

bi se izpostavil nevarnostim, katerim ne bi bil bil kos z orožjem."

Vilfred se je priklonil molče, ker je poznal železno voljo svojega gospodarja in Rihard se je obrnil zopet proti Robinu Hoodu.

"Kralj izobčenev! Ali nimate nič prigrizka? Malopridneži so provzročili, da sem postal gladen."

"Nočem lagati," je odgovoril izobčenev. "V naši shrambi je navadno —"

"Divjačina?" je segel vmes kralj. "Saj ni boljše jedi — pa če kralj ne more ostati doma in streljati divjačine, ne more drugim kratiti te pravice."

"Ako želi vaša milost posetiti eno naših zbirališč," je odgovoril Robin, "tedaj bo divjačine in vina v izobilju."

Izobčenev je korakal na čelu kot kačipot in Rihard mu je sledil veselega srea, kakor da bi bil že osvobjal kraljevski prestol. Rihard je ljubil čudezne dogodke in spremembo v družbi. Življenje se mu zdelo prijetno, kadar je bil v nevarnosti.

V kralju z levjim sream je bila duša, ki je bolj ljubila viteško romantiko, osebno slavo, katero je treba izvojevati z lastnim orodjem, kot pametno politiko in dobrotno vladno.

Raditega je bila njegova vlada bolj podobna potu zarcnega komete, ki gre rasipajoč žarno svetlobo na nebu svoj pot, da kmalu izgine v temi. Njegova viteška dela so dajala snov pesnikom in pevecem, niso pa vstvarjala takšna solidna dobra dela, katere zgodovinarji z veseljem pišejo, da jih čitajo potomci.

V tej družbi je bil Rihard na mestu. Bil je vesel, dobrega srea in ljubil je možat nastop v vseh ljudskih slojih.

Obed za angleškega kralja so pripravili pod košatim hrastom. Ko je pričela krožiti čaša, so priprosti ljudje kmalu izgubili strah pred kraljem.

Bilo je čuti dovpite in pesni — govorili so o bitkah in dvo bojih. Slednjijo so se hvalili odprto z raznimi prestopki zakona, ne da bi se ozirali na to, da je kralj v njih sredi, ki je naravni branitelj zakonov.

Veseli kralj ni več mislil na svoje dostojanstvo. Smejal se je, pil in zbijal šale z družbo.

Zdrav človeški razum Robin Hooda je želel, da se prizoru napravi konec, še predno izgine sloga. Potegnil je Vilfreda na stran in mu zajeptal v uho:

"Kralj nas je počastil s svojo navzočnostjo. Vendar pa nočem, da bi tratil z nami svoj dragoceni čas."

"Da, Ali veste, kdor zbija šale s kraljem, če tudi je kralj najboljše volje, se vendar igra vedno le z levom, ki kmalu pokaže svoje zobe in šape."

"Gospod vitez! Tega se bojim. Moji ljudje so neotesani, kralj pa vročekrvn, če tudi je dobrostrčen. Kako lahko bi se čutil užaljenim. Čas je, da prenehamo z gostijo."

"To je odvisno od vas!" je rekel Ivanhoe.

"Ali naj se izpostavim nevarnosti, da tako hitro izgubim milost svojega kralja?" je vprašal Robin. "Ali ne zaslužim jo, ako ne dam zanj vse. — Hej, Skatlok stopi v grmovje in zatrobi po normansko v rog!"

Nekaj minut kasneje je iznenadil veselo družbo glas rogu.

"To je rog Malvoizina!" je rekel Miller in zgrabil za svoj lok.

Menih je vrgel od sebe čašo in pobral gorjačo; Vamba je vthnil sredi dovtipa in prijel za ščit in meč.

V trenutku so stali vsi z orožjem v rokah.

Ljudje te vrste so vajeni z veselice iti v boj. Rihard je bil dozdevno celo vesel nad spremembo. Zahteval je oklep in čelado, Vilfredu je pa zapovedal, da se sme udeležiti boja.

"Stokrat si se bojeval zame," je rekel kralj. "Danes boš pa priča, kako se Rihard bojuje za svojega prijatelja."

Izobčenev so stopili v grmovje. Zdal se je pa približal Robin Hood kralju in pokleknil pred njim.

"Odpustite! Dozvil sem si v vaše dobro. To ni bil rog Malvoizina. Zatrobil ga je izobčenev na moje povelje, da se temu banketu

napravi konec, ki je požiral vaš dragoceni čas."

Na to je vstal in čakal mirno na odgovor Riharda.

Temu je udarila kri v glavo, končeno je pa vendar zmagovalo njegovo pravico ljube nad jezo.

"Ne privoščite mi vina in divjačine!" je rekel smehljaje. "Dobro, pogumni Robin. Ako me bode obiskali v Londonu, ne hom tako skopuharil. Ali ti si v pravem fant. Na konje in proč od tukaj!"

Robin je povedal Rihardu, da je del svojih ljudi poslal kot prestraža, da pazijo na zasede in da upa, da bo njegov vladar prišel na varno, ne da bi ga kdo napadel. V nasprotnem slučaju pa pa vedno lahko računaj nanj in njegove ljudi, katere lahko pokliče na pomoč, kadar ga je volja.

Rihard je izobčenev še enkrat podal roko in mu ponovno zatrdil svojo naklonjenost in da bo odpravil firanske odredbe, ki silijo angleške svobodne kmete k uporu.

Rihardove namene napram izobčenev je prekrizala njegova prerana smrt. Življenje, nadaljni doživljaji Robin Hooda so pa v drugi knjigi.

Prerokba izobčenev se je izpolnila. Še predno je solnce zašlo, so kralj, Ivanhoe, Gurt in Vamba srečno dospeli v grad Conningsburgh.

Na Angliškem je malo tako krasnih pokrajinj, kot se razprostira okoli te stare saksanske trdnjave. Krasna reka se izvija skozi divno pokrajino, ki se ima za svojo krasoto zahvaliti na pol naravi in na pol kulturi. Ponosen grad leži na skali in je bil pred osvojitvijo sedež angleškega kralja. Notranje tvorbe so pa bile še iz starega veka.

Močne utrdbe, jarki in zunanji nasipi so v šestih vrstah obdajali notranji grad kroginkrog. V bližini grada je gomila znamenitega Hengsta, pa tudi na pokopališču so marsikatero znamenite starine.

Ko se je Rihard bližil gradu, so bile še vse zunanje utrbe.

Črna zastava, ki je visela s stolpa, je naznanjevala, da je žalost v gradu. Nad vratni je visela druga zastava, na kateri je bil naslikan bel konj. To poznato znamenje Hengsta in njegovih bojevnikov je značilo narodnost in dostojanstvo rajnega.

Kroginkrog grada je vrvelo življenje. Pri mrljskih pojedinah je bila v navadi najobširnejša gostoljubnost.

Kuharji so pekli cele vole in ovece; drugod so ležali sodi polni piva. Vsakdo je smel piti, ako je bil povabljen ali ne. Najrazličnejši ljudje so bili tukaj zbrani. Napoljak saksonski suženj je tešil tujak glad in žejo. Boljše rejeni meščani, čeovski mojster je jedel pečenko z zadovoljstvom ali pa kritizoval pivovarinarja, ki je zvaril pivo.

Seveda ni manjkalo tučate prosjakov, posameznih vojakov, ki so se vračali iz Palestine. Zastopani so bili potujoči rokodelci, prosjaški menihi in saksonski potujoči pevci.

Vsi so pili in razgrajali. Le večsi, kadar so se spomnili, zakaj so se tukaj sešli, so stekali možje v krogu, ženske so pa tulile žalostinke. — — —

Dalje prihodnjé.

Sedem in osemdeset

fišč ljudi ima vloge o tej banki. Na kateri živijo v drugih državah, zoper drugi v stari domovini. Pošljajo nam s pošto svoje prihranke, ker je ena naj večjih in najvarnejših bank v Ameriki. Z enim dolarjem lahko začnete vlagati in vloga vam bo nosila štiri odst. obresti.

The Cleveland Trust Company

SAVINGS BANK
5 MIL. DOLARJEV

St. Clair office, St. Clair St. cor. E. 40th, CLEVELAND

Za pet dolarjev na leto lahko najma mete hranilni predal (box) iz Armorie vega jekla, v katerem so vaši privatni papirji, vrednosti varni pred ogujem tatovi, vlemleci in drhalskimi napadi Vabimo Vas, da si ogledate hranilne predale med uradnimi urami.

J. S. JABLONSKI Denar pošiljamo v domovino.

Slovenski fotograf
izdeluje vsa v fotografsko stroko spadajoča dela dobro in poceni

6122 St. Clair Avenue.
CLEVELAND OHIO.

DR. ADOLF MACH
ZOBOZDRAVNIK

Uradne ure: 9 do 12 dop. 1 do 6 pop. 7.30 do 9 zvečer. Ob nedeljah po dogovoru.

2601 S. Lawndale Av. vogal 26th St. CHICAGO, ILLINOIS.

Po sledečih cenah:
\$10.35 ..... K. 50
\$20.50 ..... K. 100
\$41.00 ..... K. 200
\$102.50 ..... K. 500
\$204.50 ..... K. 1000
1020.00 ..... K. 5000

S temi cenami so vračunjeni vsi stroški.

PRODAJAMO ŠIFKARTE.
MENJAMO DENAR.
Govorimo slovenski.

Kaspar
Državna Banka
1800 Blue Island Av., Chicago III.

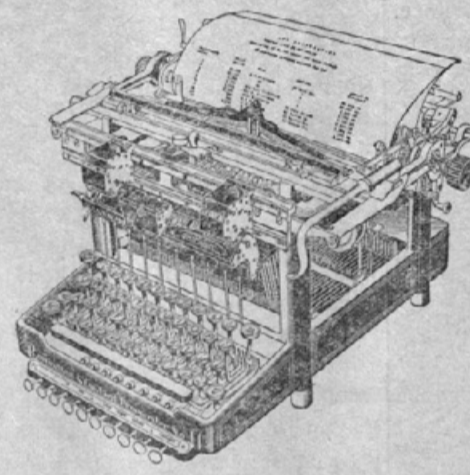
Vi lahko pišete svoje račune, razprave, bilanco itd. pri navadni uporabi Remington-ovega Pisalnega stroja

(Seštevani mehanizem Wahla)

in kedar bode te prišli do konec stopca, bode te imeli imeli vsoto pravilno izračuneno.

Piše in seštevata ali odštevata obnem, ne da bi bilo treba še kakšnega posebnega dela. Delo je olajšano za polovico in natančnost dela je zajamčena.

Remington Typewriter Co.
(Incorporated)
35 So. Wabash Ave. Chicago, Ill.

EMIL BACHMAN, 1719 So. Center Ave., Chicago, Ill.

Največja slovenska tiskarna za ZASTAVE, REGALJE, ENKPE, KAPE, PEČATE itd. v Ameriki.

Izdeluje slatke znake za vsa slovenska, hrvatska, češka, slovaška in erška društva v Ameriki.

Pišite po naš veliki cenik ki je tiskan v vseh slovenskih jezikih in katerega mu priložena zahvalna pisma od poznanih društev.

Lastnik je rodom Čeh, piše slovenski in hrvaški in je član S. N. P. J., odkar se je ustanovil.

BADGES, FLAGS, BANNERS & CAPS

NAJVEČJA SLOVANSKA TISKARNA V AMERIKI JE Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem, Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društva in trgovce. "GLASILO" in "PROLETAREC" se tiskata v naši tiskarni :: :: ::

The Lake Shore Banking and Trust Co.

USTANOVljena 1890

Assets: nad \$3,600,000.00

Hranjenje in splošni bančni posli. Posojila na zemljišča in druge

55. cesta in St. Clair Ave. Huron Road in Prospect Ave. Superior Ave. in Addison Road.

Pri nas vlagaj država Ohio in mesto Cleveland. Plačemo 4 odst. Pošljamo denar v staro domovino hitro in zanesljivo. Ter prosajemo para brodne listke. Smo zastopniki od vseh glavnih prekomorskih št. Želimo Vasega znanstva.

Jae. M. Gundry, preds. Harley B. Gibbs, podpreds. H. W. King, podpreds. J. Horace Jones, blagajnik. Walter S. Bowler, tajnik in blag. L. C. Kollie in George F. Schulze, pomožna cashier.

EDINA SLOVENSKA TVRDKA.

Zastave, regalije, znake, kape, pečate, in vse potrebščine za društva in jednote.

DELO PRVE VRSTE. CENE NIZKE.

Slovenske cenike pošiljamo zastonj.

F. Kerže Co. 2616 S. Lawndale Ave. Chicago, Illinois

Pravna in notarska pisarna
220 1/2 Grove street
MILLWAUKEE, WIS.

Pravnoveljavne konzularno potrjene listine, kakor: pooblastila, pogodbe, zaobnave, pobodne izjave, itd.

Sporne in izporne sodniške zadeve: vsakovrstne tožbe, zastopanje pri zapuščinskih obravnava, testamenti, ločitve zakons, prošnje in pritožbe na politične oblasti.

Oškodnine, fedsčine in drugi zahtevki se iztirjajo vestno in v najkrajšem času.

Zemljiškoknjižne in posetne zadeve: intabulacije, prepisi, izbris itd.

Kdor ima opraviti z vojašcino, naj bi se v svojo lastno korist obratral vedno le na podpisane.

IVAN KAKER
b. uradnik, c. in kr. generalnega konzulata chikastegea.